

**GIJZEGEM
PACHTHOFSTRAAT**

2016K518-2016K526

Archeologienota

**DEEL 2: Verslag van de
resultaten**

Joris SERGANT

Joachim ROZEK

Pieter LALOO

Project:

Gijzegem Pachthofstraat

Opdrachtgever:

Paul De Winne NV
Hekkestraat 14A
9308 Hofstade
BTW: BE 0427.444.554

Uitvoerder:

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
Joris SERGANT, Joachim ROZEK, Pieter LALOO

© 2017 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

Inhoudstafel

Colofon	i
Inhoudsopgave	ii
Inleiding.....	p. 3
DEEL 2: Verslag van resultaten	
HOOFDSTUK 1: Bureauonderzoek	
1.1 Beschrijvend gedeelte	p. 4
1.1.1 Administratieve gegevens.....	p. 4
1.1.2 Archeologische voorkennis	p. 7
1.1.3 De onderzoeksopdracht	p. 8
1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek.....	p. 12
1.2 Assessment	p. 15
1.2.1 Landschappelijke situering	p. 15
1.2.2 Historisch-cartografische situering.....	p. 21
1.2.3 Archeologische situering.....	p. 24
1.2.4 Synthese bureauonderzoek.....	p. 27
HOOFDSTUK 2: Landschappelijk onderzoek	
2.1 Beschrijvend gedeelte	p. 28
2.1.1 Administratieve gegevens.....	p. 28
2.1.2 Archeologische voorkennis	p. 29
2.1.3 De onderzoeksopdracht	p. 29
2.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek.....	p. 30
2.2 Assessment	p. 31
2.2.1 Landschappelijke situering	p. 31
2.2.2 Historisch-cartografische situering.....	p. 31
2.2.3 Archeologische situering.....	p. 31
2.2.4 Interpretatie en datering onderzoeksgebied	p. 31
2.2.5 Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	p. 43
2.2.6 Kader exploitatie potentieel tot kennisvermeerdering	p. 45
2.2.7 Samenvatting.....	p. 45
BIBLIOGRAFIE	p. 47
BIJLAGEN.....	p. 49

Inleiding

De initiatiefnemer, Paul De Winne NV, wenst in Aalst, deelgemeente Gijzegem, bouwwerken uit te voeren op een perceel langs de Pachthofstraat. Op dit reeds bebouwde perceel wordt een residentiële nieuwbouw gezet, meer bepaald een meergezinswoning met ondergrondse parkeergarage. Teneinde deze plannen te kunnen realiseren, zal de bestaande villa met bijhorende garages en oprit/parking worden afgebroken.

GATE werd door de opdrachtgever aangesteld om deze archeologienota op te stellen door middel van bureauonderzoek aangevuld met de aanleg van twee bodemkundige profielputten (cf. infra).

De bouwwerken omvatten verschillende ingrepen in het landschap op een perceel van ca. 3150m² groot. De ingrepen voor het toekomstige gebouw beslaan een totale oppervlakte van meer dan 1000m². Gezien hierdoor de oppervlaktecriteria binnen het Onroerenderfgoeddecreet worden overschreden is de opmaak van een archeologienota voorafgaand aan het indienen van een bouwaanvraag noodzakelijk.

Daar niet duidelijk was hoe het met de bewaring van de bodem onder de bestaande parking/oprit gesteld was, werd overgegaan tot de aanleg van twee profielputten. De resultaten hiervan werden opgenomen in onderhavige archeologienota en meegenomen in het advies.

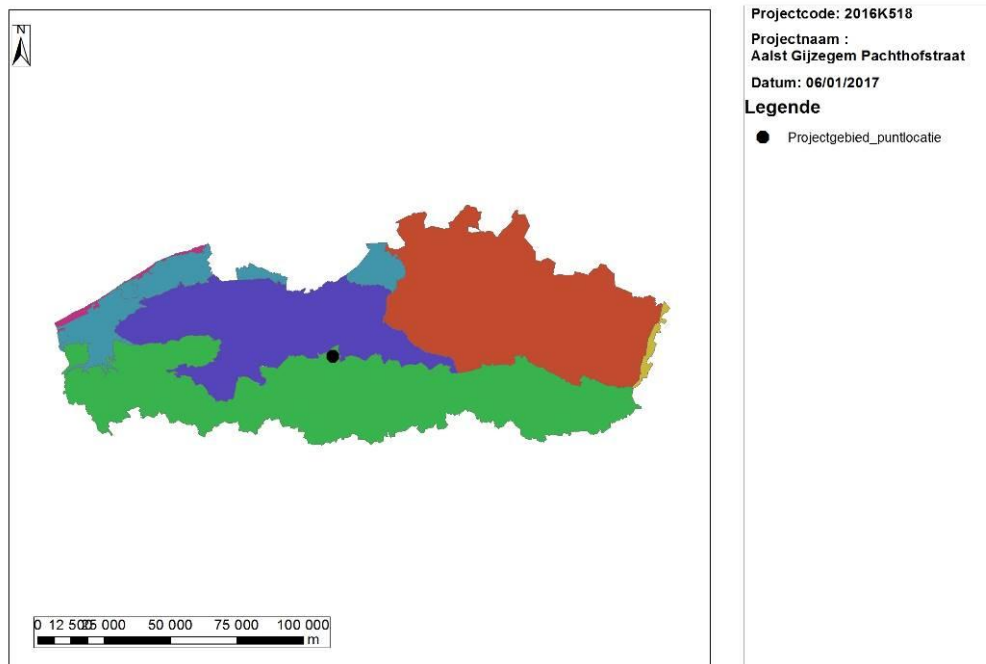
DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN

1. Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

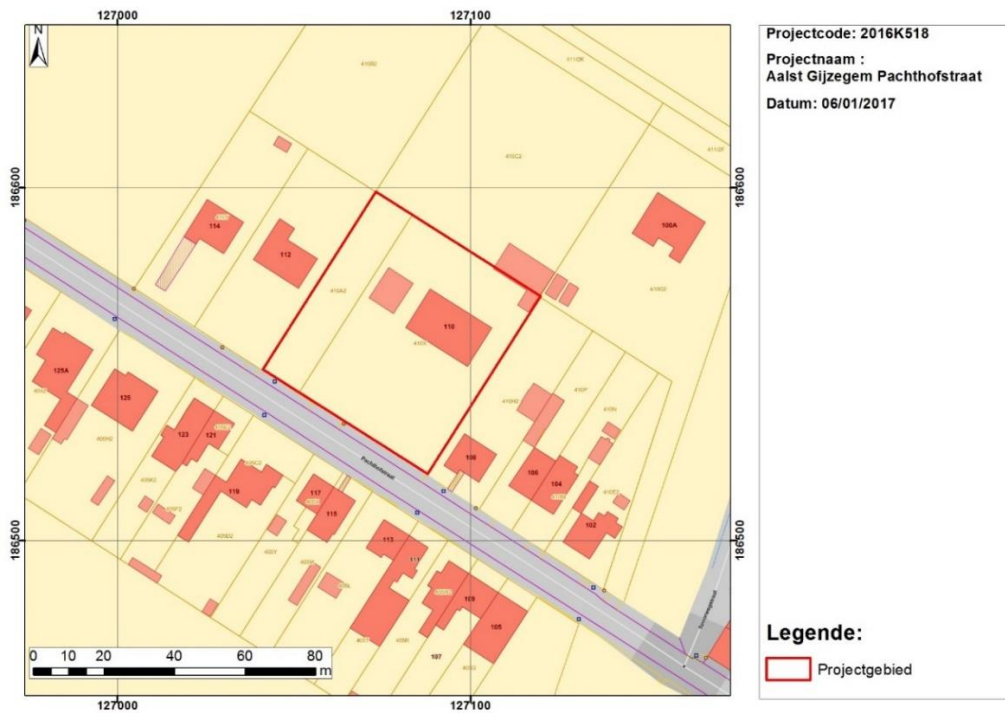
Projectcode van het vooronderzoek	2016K518
Eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan	-
Naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Joris Sergant, OE/ERK/Archeoloog/2015 /0075
Bounding box:	X: 127166 Y:186552 X:127119 Y:186569 X:127087 Y:186518 X:127041 Y:186548

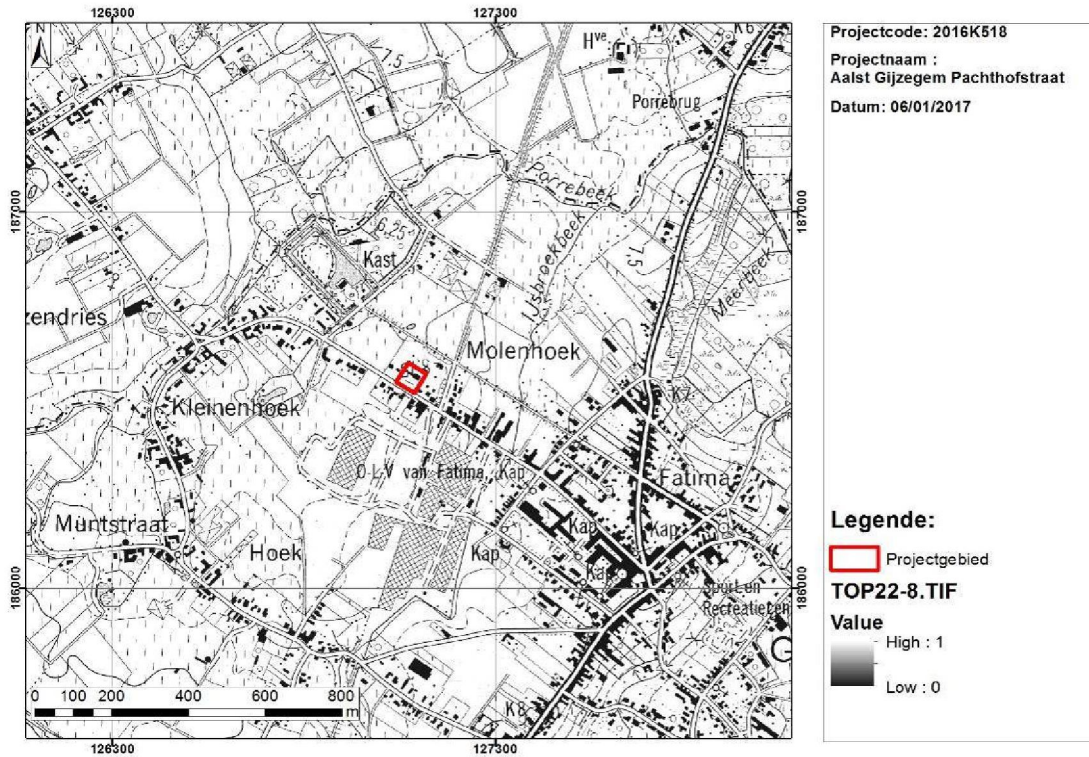
Figuur 1: Situering t.o.v. Vlaanderen.

Het studiegebied bevindt zich op het grondgebied van de gemeente Gijzegem, deelgemeente van Aalst (fig. 1), meer bepaald tussen de Pachthofstraat en de Neerhoflaan ten noordwesten van de dorpskern (fig. 3).

De percelen zijn kadastraal gekend als Aalst, afdeling 6, sectie B, percelen 410x en 410a² (fig. 2).

Figuur 2 : Uitsnede kadasterkaart van projectgebied (bron:© Geopunt).

Figuur 3 : Ligging projectgebied t.o.v. de topografische kaart 1:10.000 (Bron: © NGI).

Begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek

Het bureauonderzoek in functie van de archeologienota ging van start op 18 januari 2017 en werd beëindigd op 27 januari 2017.

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed

Bureauonderzoek

Overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones.

Zie Fig. 4

Projectcode: 2016K518
Projectnaam :
Aalst Gijzegem Pachthofstraat
Datum: 06/01/2017

Legende
Projectgebied

Figuur 4: Studiegebied met aanduiding van bebouwde of reeds verstoorde zones, op orthofoto 1971 (Bron: © AGIV).

1.1.2 Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied zelf zijn nog geen archeologische sites aangetroffen. In de omliggende regio vermeldt de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) wel diverse archeologische vindplaatsen die als gevolg van historisch onderzoek, mechanische prospectie, veldprospectie, opgraving of als toevalsvondst aan het licht werden gebracht. Deze vindplaatsen worden bij hoofdstuk 1.2.3 verder toegelicht.

1.1.3 De onderzoeksopdracht

1.1.3.1 *Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied*

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, de topografie, de geomorfologie, het bodemgebruik, de vegetatie en de historische ingrepen, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het projectgebied opgesteld.

Specifieke vraagstellingen met betrekking tot de projectzone zijn:

- Heeft het projectgebied archeologisch potentieel?
- Is er sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate kan deze eventuele vindplaatsen hebben aangetast?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden?
- Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

1.1.3.2 *Randvoorwaarden*

Nvt.

1.1.3.3 *Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodemingrepen, geïllustreerd met een overzichtsplaan en doorsnedes*

Momenteel staat op het terrein een onderkelderde villa evenals een dubbele garage die met elkaar verbonden zijn door een overdekte gaanderij met bogen (fig. 5 en 6). Ten zuid(west)en van deze gebouwen bevindt zich een uitgestrekte parking/oprit, opgebouwd uit kleine kasseistenen. Zowel de gebouwen als de bijhorende parking/oprit zullen worden afgebroken teneinde een meergezinswoning van 15 appartementen met ondergrondse garage te kunnen bouwen (fig. 7a).

De ondergrondse parkeergarage en kelder (ca. 1000m²) (fig. 7b en c) vormt de grootste ingreep. Het uitgraven zal gebeuren tot een diepte van ca. 3,5 m beneden het maaiveld onder een schuine talud. Het gebouw evenals de terrassen die onmiddellijk ten noordoosten aansluiten bij de appartementen zullen hier bovenop worden aangelegd. Ook zal een hellende oprit (3,90m breed) in S-vorm worden gegraven die toegang verstrekt tot de parkeergarage en zullen er drie paden (1,90 m breed) vertrekken van de oprit naar de meergezinswoning. Tenslotte zal er ook nog een smal pad (ca. 1,5m breed) ten zuidoosten en

ten noordwesten langs het nieuwe gebouw lopen. Voor de aanleg van de paden zijn slechts wegkoffers van beperkte diepte nodig (ca. 30 cm).

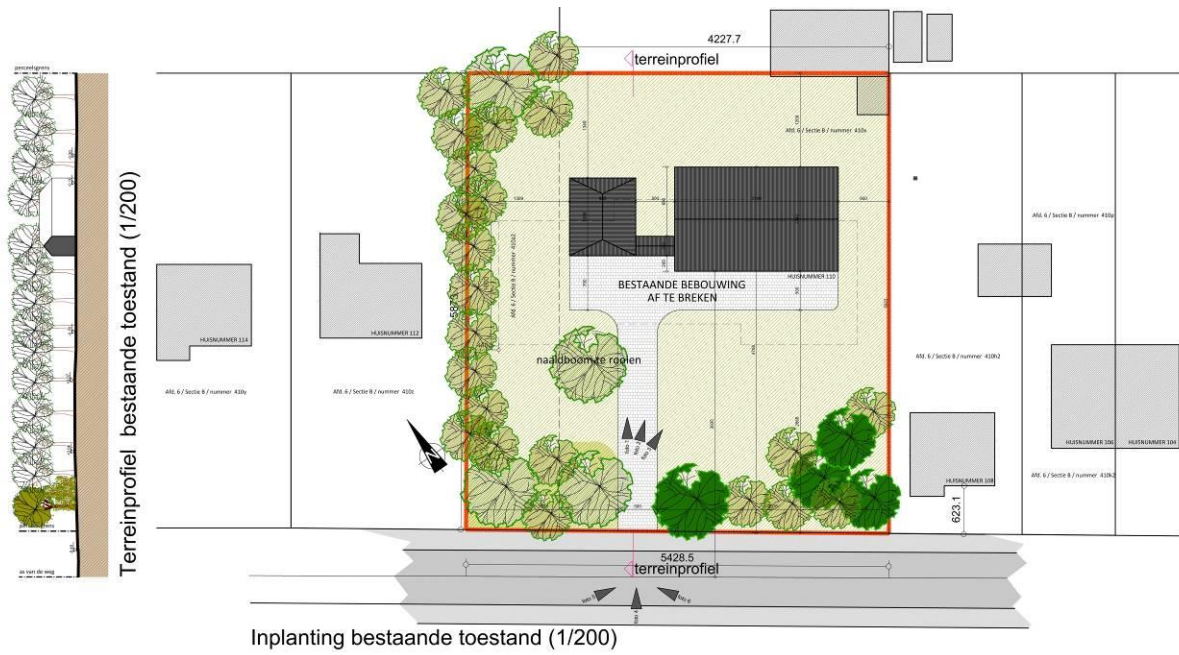
Als de geplande werken en hun impact op de bodem opsommen dan komen we tot volgende lijst :

- Afbraak bestaand woonhuis, garages en bijgebouw: ca. 340m² (valt binnen de contouren van de toekomstige kelder)
- Uitgraven van bestaande parking/oprit: ca. 330 m² (valt binnen de contouren van de toekomstige kelder)
- Nieuwe parkeergarage : **ca. 1000m² - uitgravingen tot 3,5 m diep**
- Nieuwe klinkerpaden : ca. 175 m² - uitgravingen tot ca. 0,3 m diep
- Nieuwe inrit parkeergarage: ca. 120 m² - waarvan **ca. 60 m² uitgravingen van ca. 0,5 tot 3,5 m diep** en ca. 60 m² uitgravingen van ca. 0,5m

In totaal gaat het om **ca. 1060m²** die door de bestaande A(p) wordt gegraven.

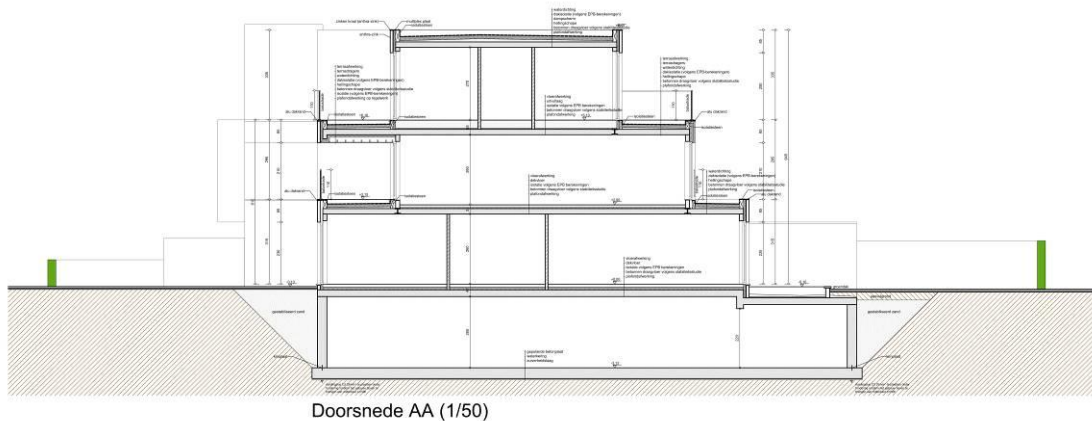
Figuur 5: Overzichtsplan van huidige staat van het perceel (bron:© Agiv).

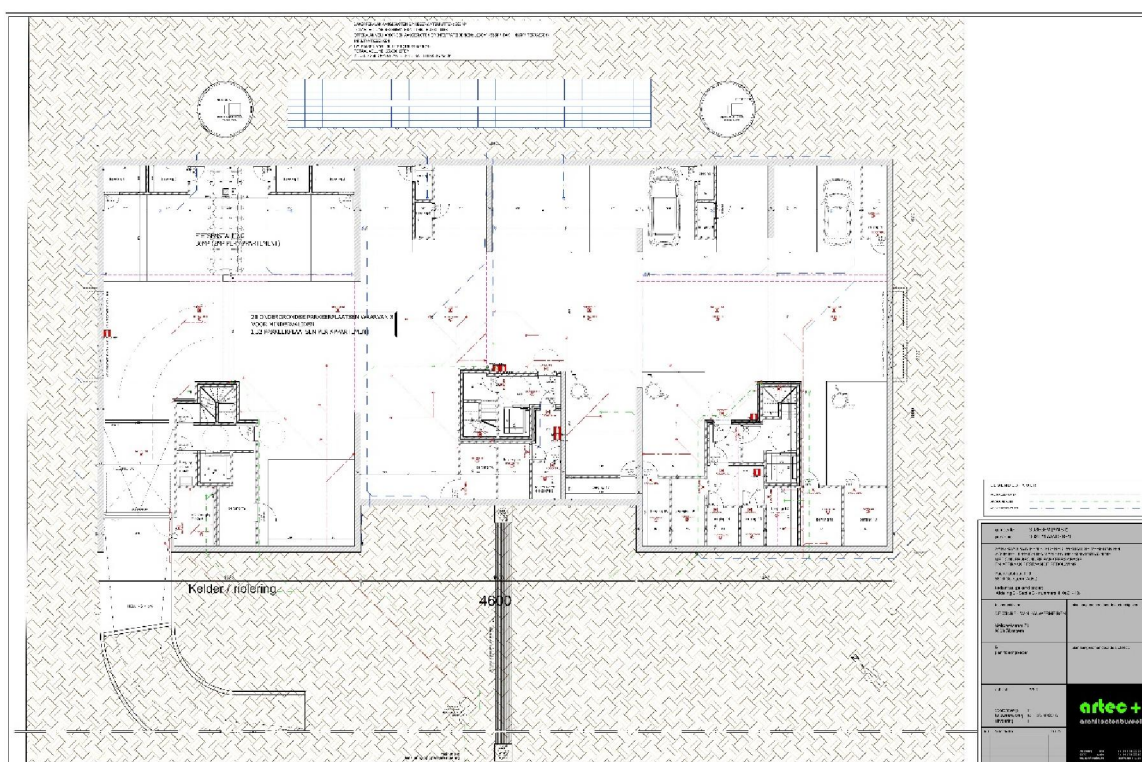
Figuur 6: Grondplan van de huidige staat (bron:© Artec+).

Figuur 7a: Ontwerpplan (bron:© Artec+).

Figuur 7b: Doorsnede van het ontwerpplan (bron:© Artec+).

Figuur 7c Ontwerpplan van de kelder/verdieping (bron:© Artec+).

1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek

GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd door een erkende archeologen van GATE.

De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De nota werd digitaal opgemaakt middels *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. In die GIS werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, www.geo.onroerenderfgoed.be en de website van de centraal archeologische inventaris (CAI)¹.

Voor de diverse onderdelen van de assessment werden diverse bronnen gebruikt. Deze worden hieronder verder opgesomd en toegelicht. De bronnen en hun correcte bibliografische referentie zijn opgenomen in de bibliografie (§ 3) op het einde van die verslag.

1.1.4.1 Landschappelijke situering

De basis voor de landschappelijke situering vormen de diverse cartografische bronnen. Dit zijn:

- Tertiair geologische kaart (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Quartair geologische kaart (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Bodemkaart van België (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Potentiële Bodemerrosie (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- DHMVII – DTM 1m kaartblad 22
- Topografische Kaart van België 1:10 000, kaartblad 22/8
- Vermeire, S., De Moor, G., Adams, R., (1999). Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad (22) Gent (1/50.000). Haecon n.v, rapport

¹ De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.

AKG1741/00089, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

- Jacobs, P., De Ceukelaire, M., De Breuck, W., De Moor, G. (1996) Tertiair Geologische Kaart, Toelichting bij de Geologisch Kaart van België, Vlaams Gewest, Kaartblad 22, Gent (1/50 000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

Deze bronnen, zowel cartografisch als tekstuele toelichtingen bij de cartografische bronnen, werden gebruikt voor dit onderdeel omdat ze direct relevant waren ten aanzien van de respectievelijke inhoudelijke dimensies van de landschappelijke situering van de assessment. De Tertiair, Quartair geologische kaart, bodemkaart, DTM en topografische zijn voor de respectievelijke paragrafen. De Toelichtingen bij de Tertiair en Quartair geologische kaart werden gebruikt voor de bijkomende informatie omtrent morfologie en genese van de diverse pakketten.

1.1.4.2 Historisch-cartografische situering

- Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik" opgemaakt door J. J. F. graaf de Ferraris (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)

- Cartes topographiques de la Belgique", P. Vandermaelen (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)

-Atlas cadastral parcellaire de la Belgique", P.C. Popp (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)

- Topografische Kaart van België, 1873, 1:20 000, kaartblad 22/8 (geraadpleegd online, *Cartesius.be*)

- Topografische Kaart van België, 1939, 1:20 000, kaartblad 22/8 (geraadpleegd online, *Cartesius.be*)

-Topografische Kaart van België, 2008, 1:10 000, kaartblad 2/6, 2/7

- Grootschalig referentiebestand (WMS, *WMS GRB-basiskaart, Geopunt*)

De hierboven opgesomde cartografische bronnen zijn in de eerste plaats gekozen om een zo breed mogelijk chronologisch overzicht te kunnen genereren van het onderzochte studiegebied. De oudste cartografische bron die enige relevante informatie kon verschaffen over de landschappelijke ontwikkeling van het studiegebied bleek de Kabinetskaart van Ferraris te zijn. De daaropvolgende kaartreeksen werden geselecteerd om de periode tussen

eind 18de eeuw en het heden te dekken. In tweede instantie werd de beschikbaarheid van de cartografische bronnen in acht genomen. Voorkeur werd gegeven aan reeksen die vlakdekkend zijn gekarteerd, maar vooral ook vrij te raadplegen zijn en als gevolg in dit rapport kunnen afgebeeld worden. Een uitzondering hierop zijn de Topografische Kaart-reeksen uitgebracht tussen ca. 1850 en 1940 en in het bezit van het NGI en UGent. Voor deze periode waren dit de enige kaartreeksen beschikbaar en deze werden als gevolg louter tekstueel besproken.

1.1.4.3 Archeologische situering

Voor de archeologische situering werd gewerkt met de databank van het Centraal Archeologisch Inventaris. Deze inventaris is het centrale verzamelpunt van alle archeologische data in Vlaanderen en bijgevolg het meest relevante startpunt voor dit bureauonderzoek.

1.2 Assessment

1.2.1 Landschappelijke situering

Op schaal van de **geologie** valt het studiegebied binnen de **Tertiaire** Formatie van Tielt (Lid van Egem, op de grens met het Lid van Merelbeke) (fig. 8). Het Lid van Egem wordt gekenmerkt door grijsgroen zeer fijn zand, vaak glauconiet- en glimmerhoudend, evenals kleilagen en zandsteenbanken terwijl bij het Lid van Merelbeke blauwgrijze tot donkergrijze klei met dunne zandlensjes, organisch materiaal en pyrietachtige concreties wordt aangetroffen. Bij het uitzoomen zien we dat de onderzoekszone zich op de noordelijke rand bevindt van een uitloper van het lid van Egem, aan drie zijden omgeven door de Formatie van Lede.

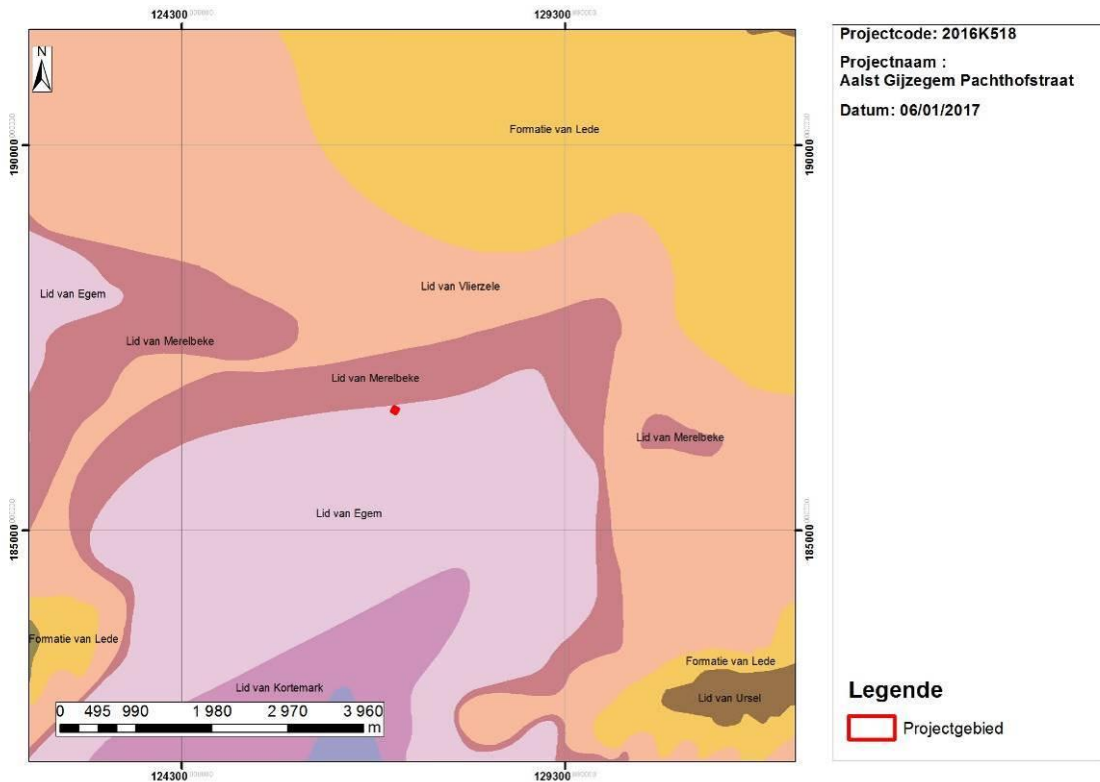
Een **Quartair** geologische kartering (fig. 9) is beschikbaar voor het studiegebied (Vermeire, De Moor, Adams 1999), in tegenstelling tot een geomorfologische kaart. Op basis van de Quartair geologische profieltypekaart en bijhorende toelichting kunnen echter niet alleen de belangrijkste fasen in de Quartaire geologie van de regio rond het studiegebied worden afgeleid maar ook de fysiografie van de ruimere omgeving van het studiegebied.

De Dendervallei is een zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. Deze vallei kan opgedeeld worden in twee delen: een zuidelijk en noordelijk gebied waarbij Aalst de grens vormt. Ten noorden van Aalst verbreedt de vallei en vormt een brede, vrij vlakke zandvlakte. Ook de oppervlakkige sedimenten, die rijker zijn aan leem, werden afgezet tijdens het fluvioperiglaciaal Weichseliaan. De sedimenten werden echter licht eolisch herwerkt en kunnen lokaal kleine ophopingen vormen. De hoogte van het laagterras schommelt tussen +10 m en +15 m TAW. Ten zuiden van Aalst vormt de vallei een smalle doorgang tussen enerzijds het Schelde - Dender Interfluvium en anderzijds het Dender -Zenne Interfluvium.

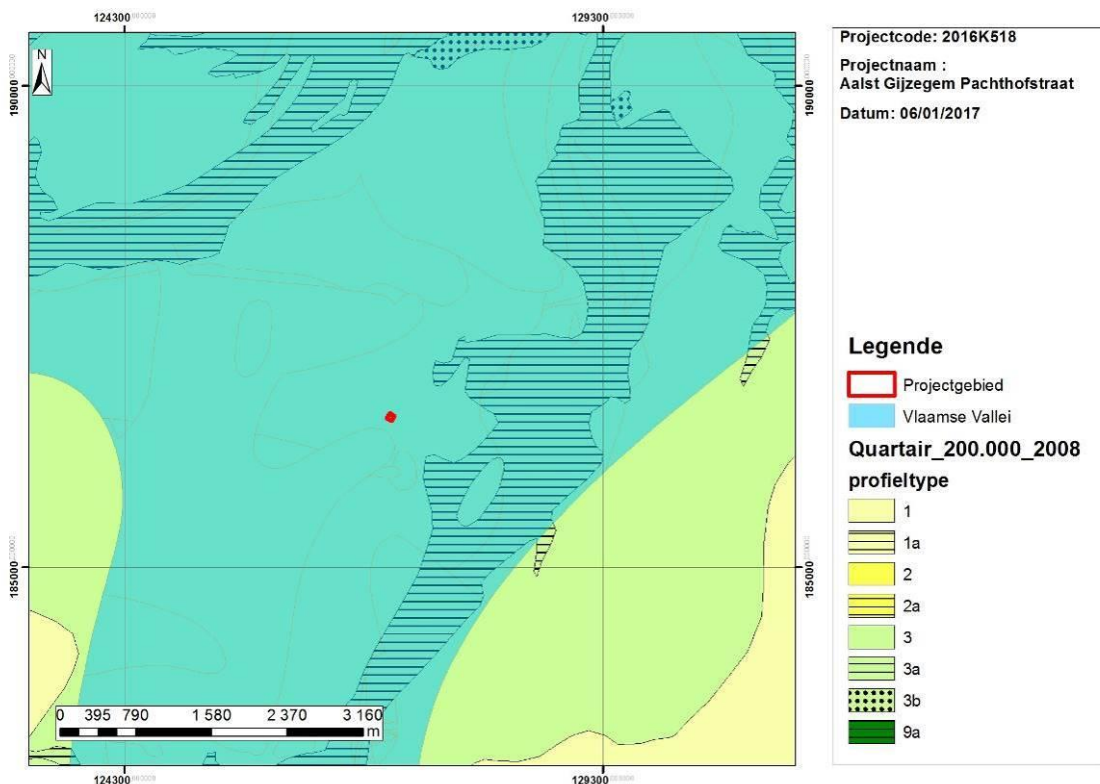
a. De Dendervallei

De Dendervallei vertoont, net zoals de vallei van de Boven - Schelde, een sterk ontwikkeld westelijke laagterras en een eerder smal oostelijk laagterras. De topografie van het laagterras is vrij vlak (licht welvend) en ligt tussen +15 m TAW en +10 m TAW. De holocene vallei is vlak, met een niveau lager dan +10m TAW, enkele welvingen veroorzaakt door de aanwezigheid van donken niet te na gesproken.

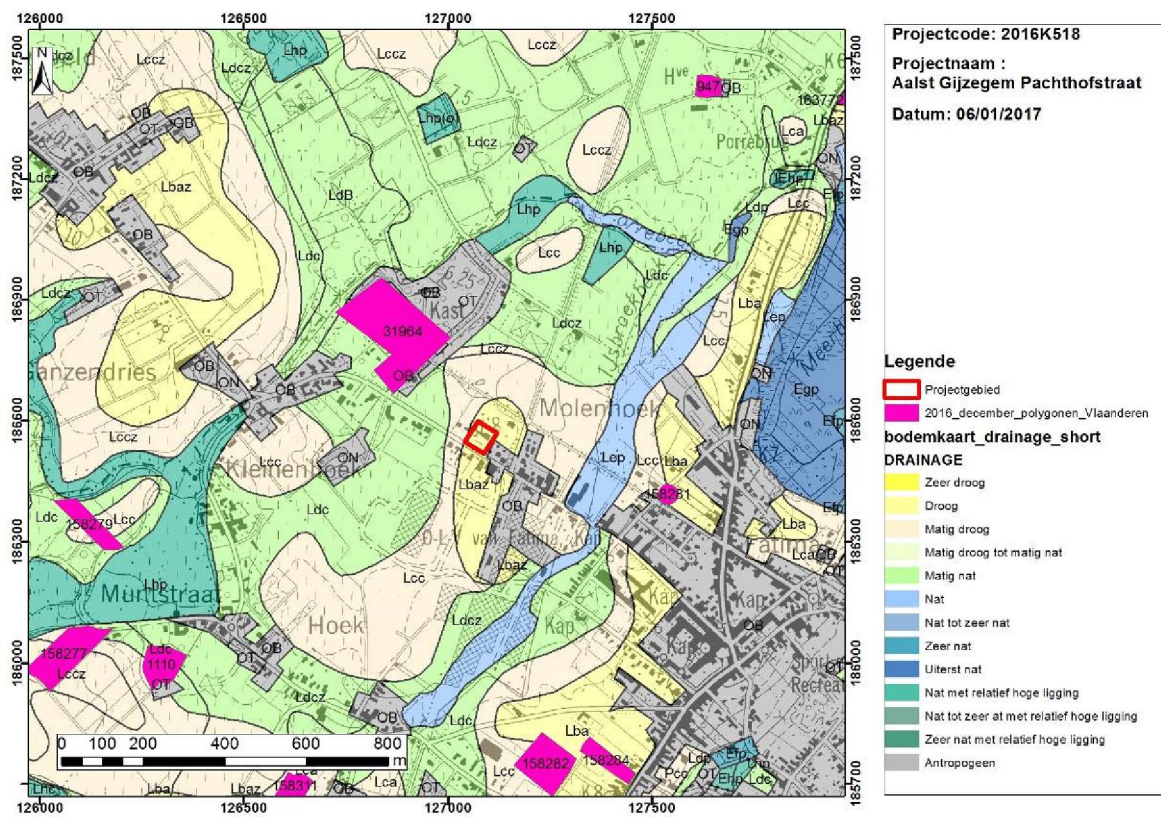
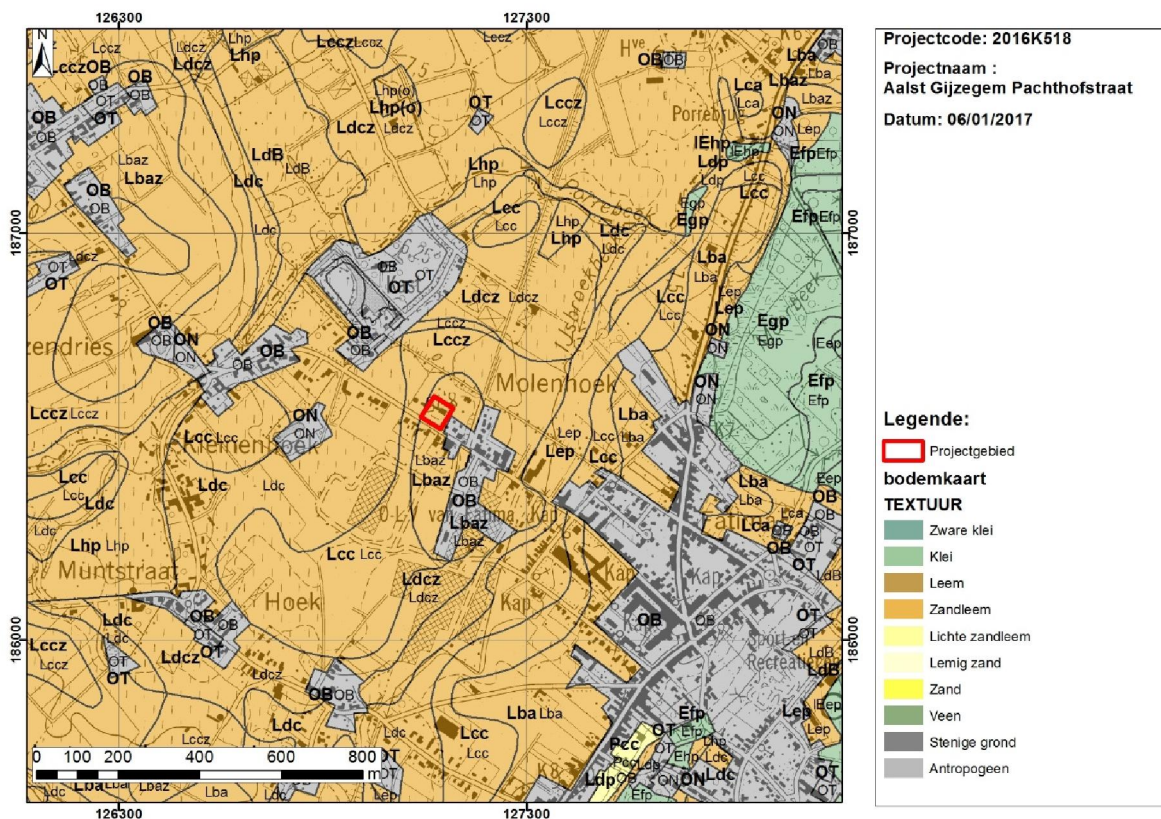
De beken in de Dendervallei ontwateren allen via de Dender met uitzondering van die in de noordelijke regio van de Dendervallei dewelke tot het hydrografisch net van de Beneden – Schelde behoren.

Figuur 8: Tertiair-geologische kaart met aanduiding van studiegebied (Bron: © <http://dov.vlaanderen.be>).

Figuur 9: Uitsnede uit de Quartair-Geologische Profieltypekaart met aanduiding van studiegebied en met overlay van de contouren van de Vlaamse Vallei (Bron: © <http://dov.vlaanderen.be>).

Figuur 10a en 10b: Bewerkte recente versie bodemkaart, textuur en drainage (<http://dov.vlaanderen.be>).

b. Het Schelde - Dender Interfluvium

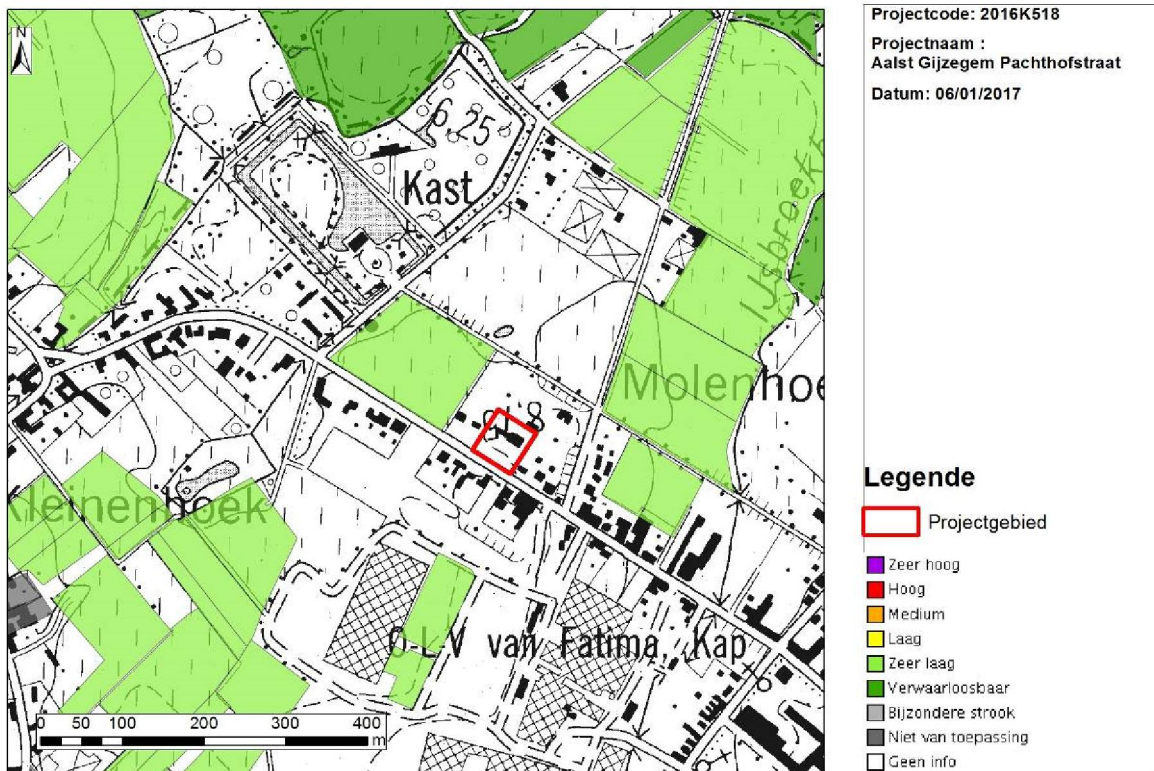
Tussen Dender en Schelde strekt zich een groot heuvellandschap uit. De noordelijke helling is vrij gelijkmatig en stijgt van +10 m TAW tot boven +65 m TAW. Het Interfluvium bestaat uit consequent gerichte (ZW - NO) tertiaire getuigenheuvels. De grote interfluviale hoogten worden onderverdeeld door vier grote beekinterfluvia: de Molenbeken van Melle, Wetteren, Wichelen en Aalst.

Het meest oostelijke gedeelte van het Schelde - Dender Interfluvium behoort tot het bekken van de Dender. De hoofdadere, die in de Dender uitmondt, en die tevens dit gedeelte van het interfluvium draineert, is de Molenbeek van Aalst. Deze beek wordt gevoed door kleine zijbeekjes die secundaire valleitjes ontwateren.

Volgens de **bodemkaart** is het projectgebied gesitueerd op een droge rug van ca. 1 km lengte en een min of meer noordoost-zuidwest oriëntatie. Deze rug bevindt zich ten westen van de vallei van een kleine beek (, i.e. de Dijkbeek) met een gelijkaardige oriëntatie. Deze beek geeft enkele honderden meter verder uit op een lokale verbreding van de Dendervallei

(vermoedelijk een afgesneden meander). Aan de westelijke zijde van de rug bevindt zich een iets lager gelegen en nattere zone.

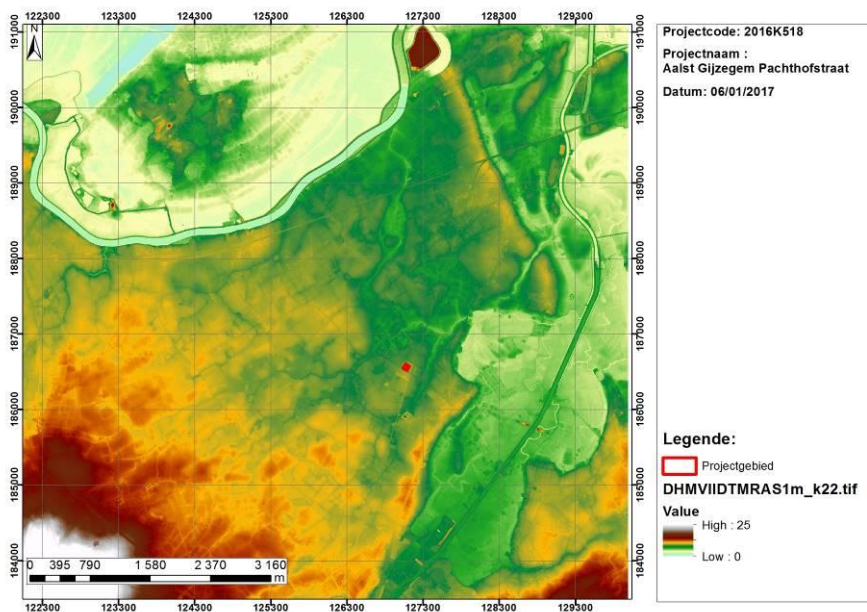
Het projectgebied bevindt zich op het hoogste en droogste deel van de rug (Lbaz) (fig. 10a en b). Het betreft een droge zandleemgrond met textuur B horizont. Dit type gronden heeft doorgaans een Ap die ongeveer 25 cm dik is, donkerbruin matig humeus, die rust op een zwak humeuze, bruinachtige overgangshorizont, 30 tot 40 cm dik, hieronder komt een bruinere, meer kleiige textuur B horizont voor. De ondergrond is soms gestratificeerd met afwisselend lemige en zandige laagjes (. . . z). Het grootste deel van de rug bestaat uit Lcc. Bij dit type gronden rust de Ap op een verbrokkelde textuur B-horizont. De textuur B is sterk gevlekt en verbrokkeld en roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm. De bodemerosie in de ruimere zone rond het projectgebied is volgens de data van het DOV laag (fig. 11).

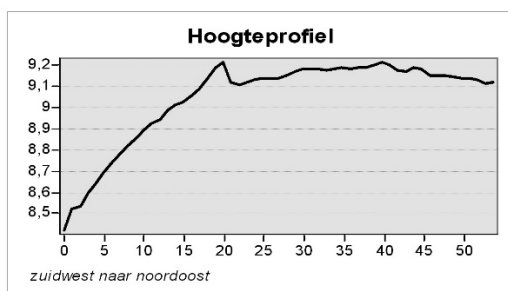
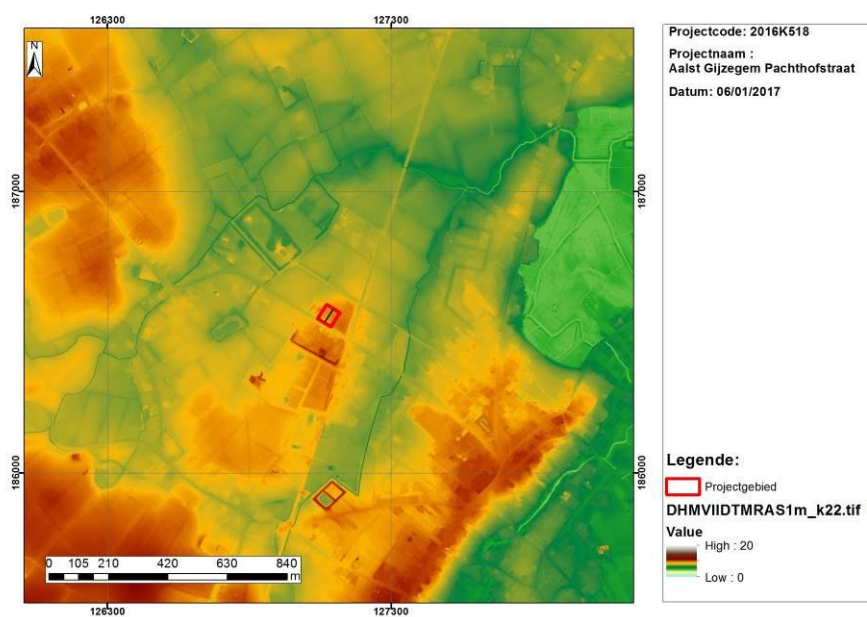
Figuur 11 : De erosiegevoeligheid van de bodems (geen data wordt doorzichtig gelaten) (Bron: © dov.vlaanderen).

Wat betreft de topografie van het studiegebied kan het DTM van dit gebied worden onderzocht (Fig. 12 en 13). Het studiegebied is gelegen binnen een relatief vlakke regio met beperkte hoogteverschillen tussen de Dender- en Scheldevallei. De regio wordt gekenmerkt door lage ruggen (+7,5 m TAW) afgewisseld met beekvalleien (i.e. de Ijsbroekbeek en de Porrebeek) (minder dan 7,5 m TAW). In het zuid-zuidoosten valt een lichte toename van het reliëf te noteren.

De hoogte van de onderzoekszone schommelt tussen 8,4 en 9,2 m TAW.

Figuren 12: DTM (op basis van DHM VII 1m resolutie - Bron : © AGIV) op regionale schaal.

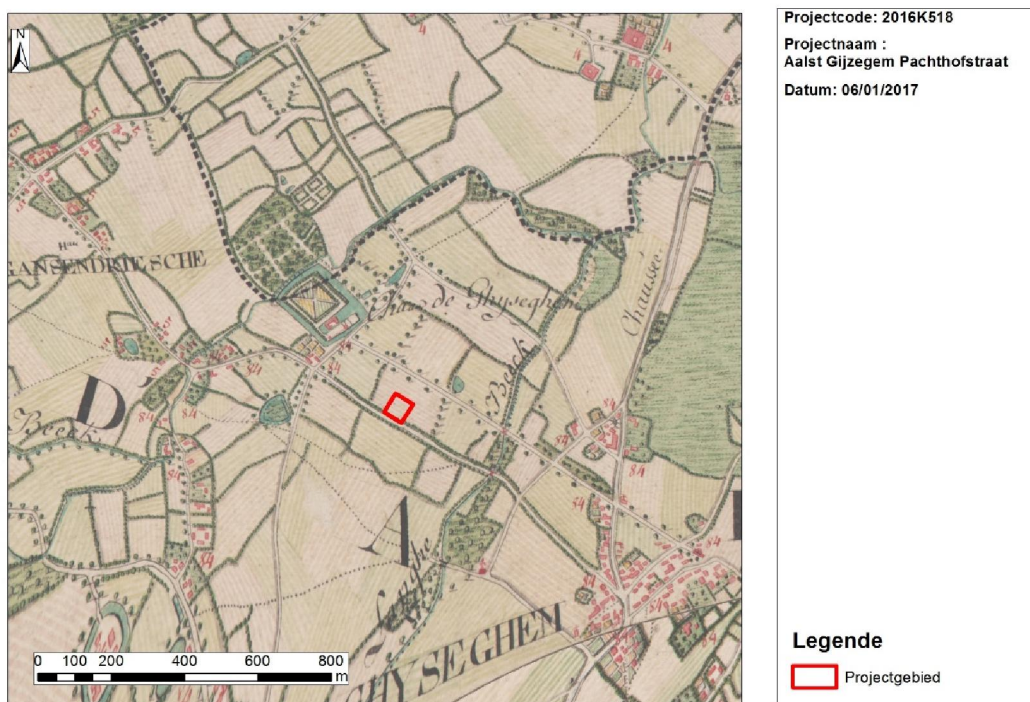
Figuren 13a en b : Bovenaan DTM (op basis van DHM VII 1m resolutie - Bron : © AGIV) op lokale schaal; onderaan: hoogteprofiel.

1.2.2 Historisch-cartografische situering

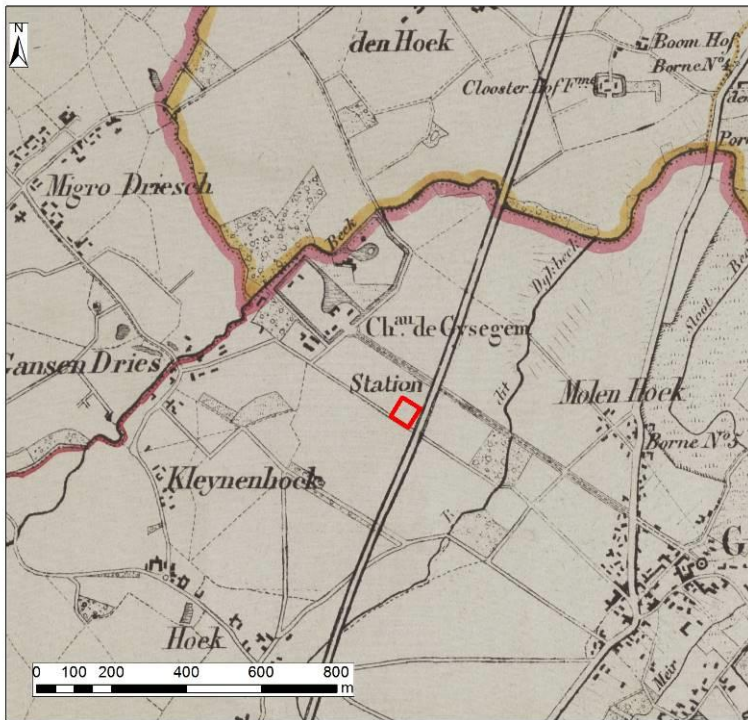
Voor de eerste vlakdekkende cartografische bronnen van het studiegebied is het wachten tot het einde van de 18de eeuw, met de Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778) (fig. 14). Op die kaart is te zien dat het hedendaagse studiegebied ingekleurd is als landbouwgrond. Onmiddellijk ten zuiden grenst een weg (i.e. de huidige Pachthofstraat) en ten noorden een dreef, de 'Kasteelweg' (i.e. de huidige Neerhoflaan), die leidt naar het ca. 200m ten noordwesten gesitueerde kasteel van Gijzegem. Ook op de aanpalende percelen bevinden zich geen gebouwen.

Wanneer de ruimere omgeving wordt bekeken, zien we dat het grootste deel van de gronden in gebruik was als landbouwgrond, vaak omzoomd met bomen. Enkel aan de oevers van de beken en ten noordwesten van het kasteel kwamen (kleine) bossen voor. De (noord)oostelijk gesitueerde uitloper van het alluvium van de Dender fungeerde als weide.

Ook op de Atlas der Buurtwegen (1841) valt niet meer te zien dan de huidige weg ten zuiden van het projectgebied en de nog steeds bestaande 'Kasteelweg' ten noorden er van.

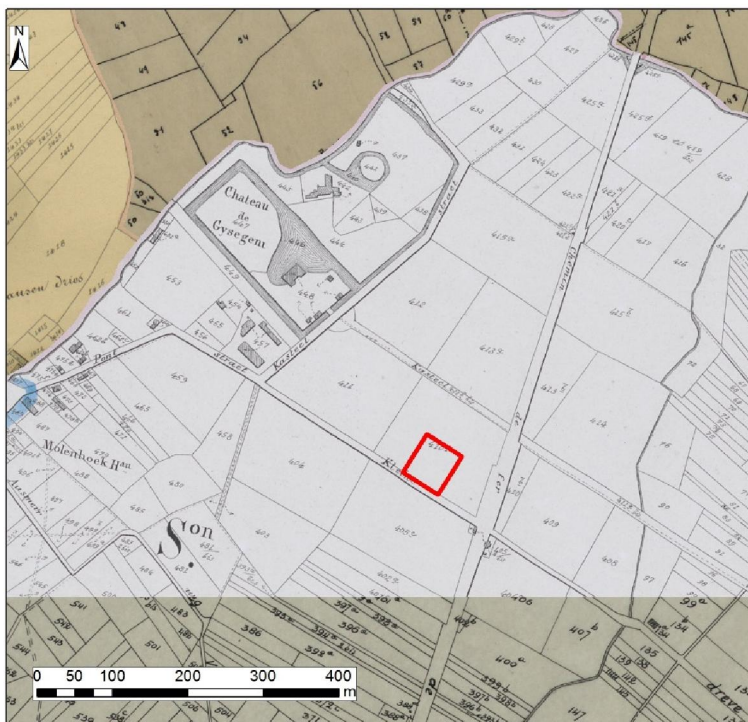
Figuur 14 : Uitsnede kaart van Ferraris, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt).

Projectcode: 2016K518
 Projectnaam :
 Aalst Gijzegem Pachthofstraat
 Datum: 06/01/2017

Legende
 Projectgebied

Figuur 15 : Kaart van Vandermaelen, (midden 19de eeuw) met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt).

Projectcode: 2016K518
 Projectnaam :
 Aalst Gijzegem Pachthofstraat
 Datum: 06/01/2017

Legende
 Projectgebied

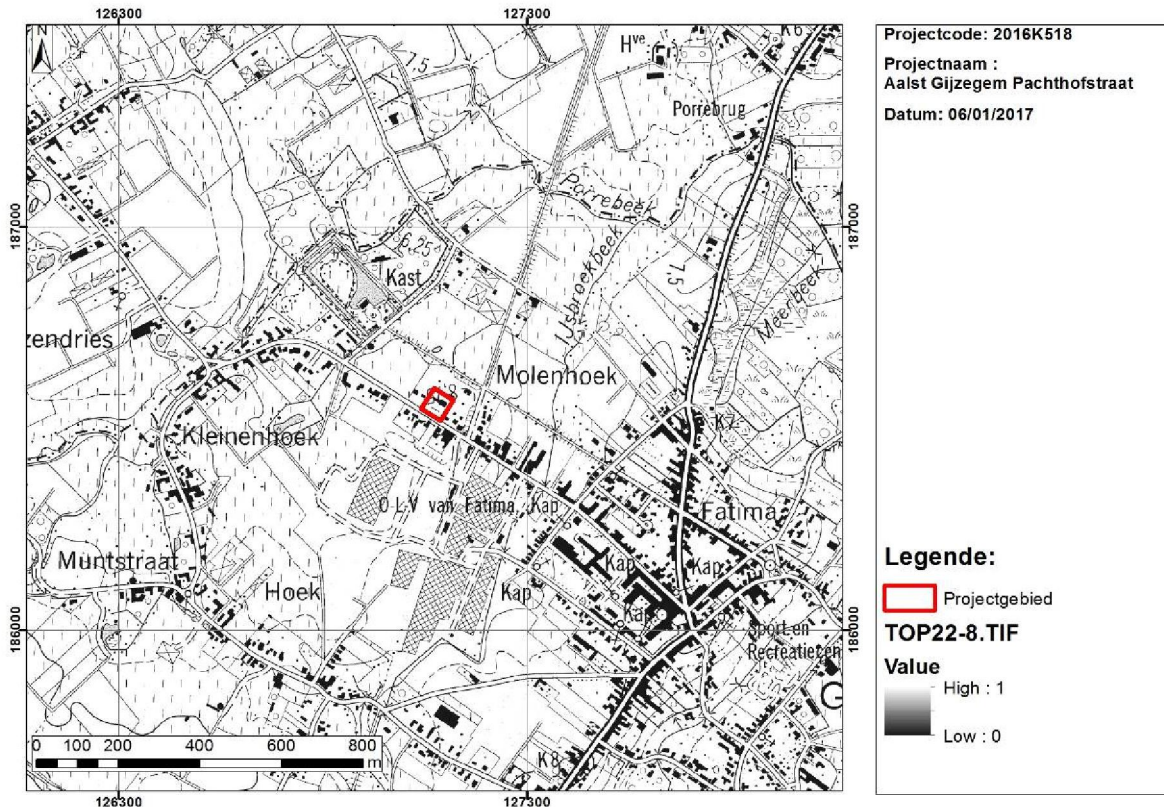
Figuur 16 : Popp-kaart, (midden 19de eeuw) met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt).

Op de kaarten van Vandermaelen (1846-1854) (fig. 15) en op de Popp-kaarten (1842-1879) (fig. 16) verschijnt een spoorweg ten oosten van het projectgebied, tussen het projectgebied en de 'Dijkbeek' in. Het projectgebied en de onmiddellijke omgeving daarrond blijven echter onbebouwd. In grote lijnen blijft het landschap onveranderd ten opzichte van de Ferraris-kaart.

De volgende cartografische bronnen dateren uit de periode op het einde van de 19de en begin van de 20ste eeuw. Het gaat om diverse versies van de Topografische Kaart van België (schaal 1 : 10 000), geraadpleegd via Cartesius (<https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>) en de cartotheek van de Universiteit Gent (<https://www.atlas.ugent.be/>). Weergaven van deze kaarten zijn niet bijgevoegd in dit verslag wegens auteursrechtelijke bescherming van deze bronnen. Als gevolg worden de voornaamste bevindingen enkel in tekst beschreven

De oudste geraadpleegde Topografische Kaart van België dateert uit 1893. In vergelijking met oudere kaarten is weinig verandering te zien. De sterke ontwikkeling van de rurale gebieden in de omgeving van het onderzoeksgebied valt opnieuw op. Het studiegebied ligt in een landbouwzone tussen het kasteel en het station van Gijzegem in. De volgende kaart dateert uit 1938. Hierop is te zien dat de eerste huizen aan de Stationsstraat (i.e. de huidige Pachthofstraat) ten westen van de spoorlijn worden gebouwd. Verder worden de landbouwgronden tussen het kasteel en het onderzoeksgebied omgezet naar weiden. Een laatste fase in de historisch-cartografische situering situeert zich in de tweede helft van de 20ste en begin van 21ste eeuw. De cartografische bronnen voor deze periode zijn de hedendaagse Topografische Kaart van België (1 : 10 000) (fig. 17). De belangrijkste ontwikkeling in deze periode is de toename van de bebouwing en openbare infrastructuur. Opmerkelijk zijn de oprichting van woningen langs de huidige Pachthofstraat, de aanleg van een industriezone en de groei van een school ten zuidoosten van het studiegebied, evenals het verdwijnen van de spoorweg.

Samenvattend kan op basis van de cartografische gegevens worden gesteld dat het studiegebied in een ruimere omgeving met oorspronkelijk een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Het is pas in de late 20ste eeuw dat hierin verandering is gekomen.

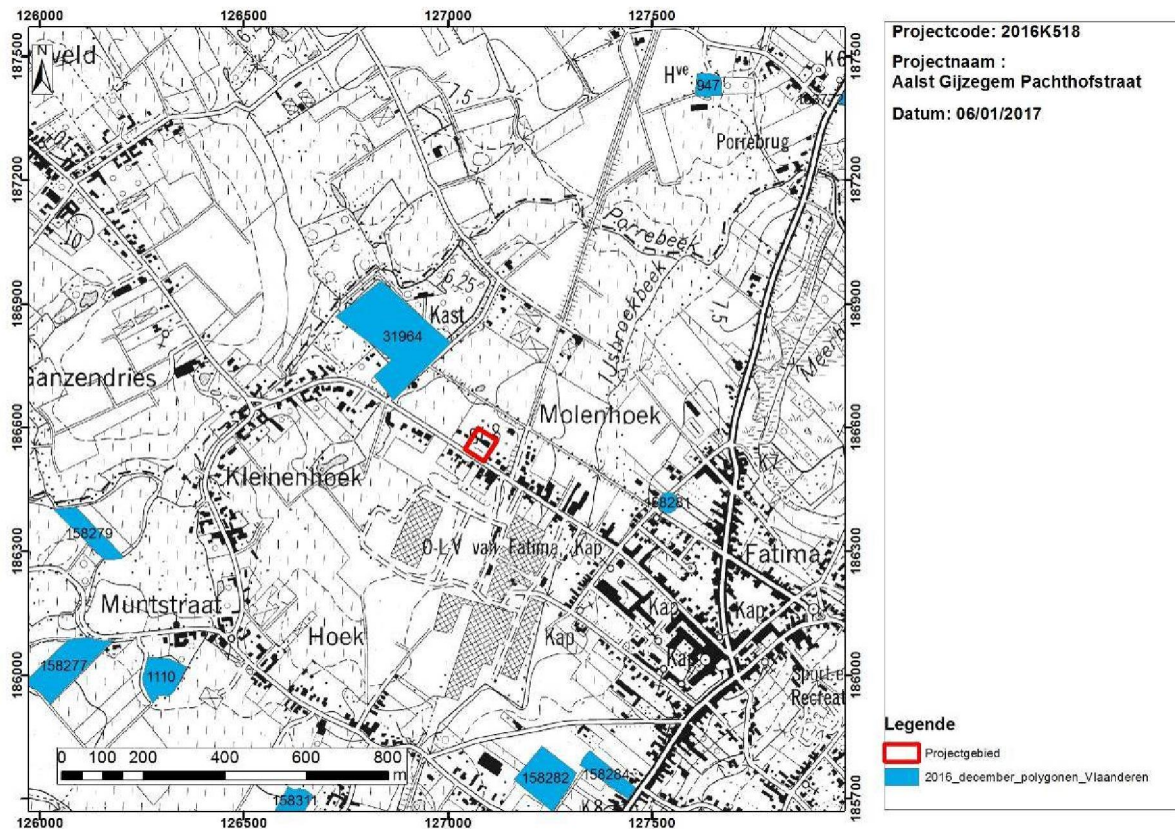
Figuur 17: Recente Topografische Kaart van België 2008 (Bron: © Geopunt).

1.2.3 Archeologische situering

Figuur 18 geeft een overzicht van de gekende archeologische vindplaatsen die zijn opgenomen in de CAI-databank, geprojecteerd op een orthofoto. Ten eerste geeft dit een idee over welke onderzoeken plaatsvonden op sites in de directe omgeving. Ten tweede creëert dit een beeld van het archeologisch potentieel dat de site te bieden heeft. We vullen de op die manier verkregen gegevens aan met vermeldingen van enkele opvallende cultuurhistorische en/of archeologische sites uit de ruimere omgeving.

Van de onderzoeksgebied zelf, zijn geen archeologische gegevens gekend. In de iets ruimere omgeving werden wel een aantal sites ontdekt. Het gaat in hoofdzaak om prospectiesites.

Wat de steentijd betreft, werden op het grondgebied van Gijzegem totnogtoe slecht een beperkt aantal sites aangetroffen (Sergant 1994-1995). Het relatief laaggelegen zandleemgebied ten noorden van Aalst is wat betreft het landgebruik in de steentijd, op basis van prospectiegegevens, moeilijk te interpreteren. Grote concentraties aan archeologica ontbreken vrijwel en door het lage aantal artefacten is ook het dateren van deze sites vaak problematisch. Vermoedelijk is het gros van de aangetroffen artefacten toe te wijzen aan het

Figuur 18: Aanduiding van de archeologische vindplaatsen in de regio van het projectgebied per periode (© Centraal Archeologische Inventaris 20/01/2017).

neolithicum (of de metaaltijden). Het leeuwendeel van de lithische artefacten werd aangetroffen op iets hoger gelegen matig droge tot droge zandleemruggen in de nabijheid van beekvalleien.

De dichtst bij de onderzoekszone gesitueerde steentijdsite bevindt zich aan de Kruisstraat (GIJ 6 – CAI nr. 158281) waar een beschadigde cirkelschrabber en drie afslagen werden aangetroffen. Op het grondgebied van Gijzegem bevinden zich nog elf andere prospectie-eenheden waar vuursteen werd aangetroffen. Te Kleinen Winnik (Gij 2 – CAI nr. 31941) werden een schrabber, een microkling met afgestompte boord en een afslag aangetroffen die in het finaal-paleolithicum/mesolithicum thuishoren. In de Muntstraat werden vier sites ontdekt, meer bepaald GIJ 1 (CAI nr. 158277) met zes afslagen en een steker, GIJ 3 (CAI nr. 158278) met één klingschrabber in een donkerbruine translucente vuursteen, GIJ 4 (CAI nr. 158279) met één verbrande afslag en GIJ 5 (CAI nr. 158280) met zes afslagen. GIJ 7 en 9 (CAI nr. 158282) gesitueerd in de Damkouterbaan brachten zeven afslagen aan het licht waarvan twee verbrande exemplaren. In de Langehaagstraat (GIJ 8 – CAI nr. 158283) werden een gepolijste afslag en afslag verzameld en op de Steenweg naar Oudegem (GIJ 10 – CAI nr. 158284) een

afslag. In de Meirbeekstraat werden drie sites ontdekt, met name GIJ 11 en 12 – CAI nr. 158285) met een gepolijste afslag in mijnsilex en negen afslagen, GIJ 13 (CAI nr. 158286) met een ovale klopper en GIJ 14 (CAI nr. 158287) met één afslag. In de Drapstraat (HO 3 – CAI nr. 158311) tenslotte werd één afslag aangetroffen.

Sporen uit de metaaltijden en de Romeinse tijd zijn schaars in Gijzegem. Er is slechts één site gekend, met name Langehaagstraat 3. Deze site bevindt zich op het hoogste punt tussen de Ijsbroekbeek en de Oude Denderbedding. Op het perceel 256e werd bij het graven van een vijver aardewerk aangetroffen in prehistorische techniek (Bourgeois & De Swaef 2001). Dit leidde tot een kleine interventie op het bewuste perceel evenals op het aanpalen perceel 257a. Er werden hierbij een aantal vermoedelijk Late IJzertijdscherven aangetroffen (datering op basis van het ontbreken van echte Marne-ceramiekvormen) die naar alle waarschijnlijkheid oorspronkelijk in een kuil zaten evenals twee brandrestengraven uit de Romeinse tijd die vermoedelijk in de periode tussen 60 n.Chr. en het einde van de tweede eeuw n.Chr. dienen geplaatst te worden.

In de ruimere omgeving werden meerdere, vaak spectaculaire vondsten, gedaan. Onmiddellijk ten noorden van Gijzegem bevindt zich Mespelare. Op het grondgebied van dit dorp werd o.m. in het begin van de 17de eeuw een Romeinse muntschat aangetroffen bestaande uit 1600 gouden munten en juwelen (CAI nr. 2303) (De Bast 1808). Recente opgravingen naar aanleiding van de aanleg van een Distrigas-leiding brachten dan weer sporen aan het licht uit de late bronstijd (o.m. te 'Aldegonde' (CAI nr. 1043) en te 'Elstkouter' (CAI nr. 1044)). Ten zuiden van Gijzegem ligt Hofstade waar o.m. een Romeins fanum (De Laet 1946 en 1952) (CAI nr. 30268) op de Steenberg werd opgegraven en recent een uitgestrekt urnengrafveld met 400 graven uit de late bronstijd-ijzertijd op Weyveld (Beke, Hiddink & De Mulder 2016).

1.2.4 Synthese bureauonderzoek

Het onderzoeksgebied bevindt zich op een lage rug op de westelijke rand van het interfluvium tussen Schelde en Dender. Ten oosten bevindt zich een kleine beekvallei (van de Ijsbroekbeek). De bodemkundige kartering van het onderzoeksgebied geeft aan dat het gaat om droge zandleemgronden met een textuur B-horizont.

Historische-cartografisch onderzoek wijst vooral in de eerste plaats op de transitie van een sterk ruraal gebied naar een gebied waar bewoning en industrialisatie het agrarische karakter enigszins aangetast hebben. Deze ontwikkeling situeert zich vooral in de 20ste eeuw.

Van het onderzoeksgebied zelf zijn geen archeologische data voorhanden. Archeologisch onderzoek (het gaat bijna uitsluitend om veldprospecties) in de omliggende regio wijst echter in de eerste plaats op de aanwezigheid van prehistorische vindplaatsen, zij het dat het steevast gaat om sites met een beperkt aantal artefacten wat het relatief dateren van deze sites sterk bemoeilijkt. Sites uit de metaaltijden of de Romeinse tijd zijn totnogtoe amper geattesteerd, al laten de weinige opgravingen in de buurt, meer bepaald te Gijzegem, Hofstade en Mespelare, zien dat er wel degelijk een potentieel is om dergelijke sites aan te treffen. In de onmiddellijke omgeving van het studiegebied komen vooral een aantal (laat)midleleeuwse sites voor. Het gaat niet alleen om het kasteel met bijhorend neerhof maar ook om enkele sites met walgracht.

2. Landschappelijk onderzoek

2.1. Beschrijvend gedeelte

2.1.1. Administratieve gegevens

Projectcode van het vooronderzoek	2016K526
Eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan	-
Naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	SERGANT Joris, OE/ERK/Archeoloog/2015/00075
Bounding box:	X: 127166 Y: 186552 X: 127119 Y: 186569 X: 127087 Y: 186518 X: 127041 Y: 186548

Het onderzoeksgebied is hetzelfde als dat van het bureauonderzoek. Wat de situering (met bijhorende figuren) van dit gebied betreft, verwijzen we naar Deel 2 'Hoofdstuk 1.1. Beschrijvend gedeelte – 1.1.1. Administratieve gegevens' (p. 4-7).

Begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek	18/01/2017
Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed	Landschappelijk bodemonderzoek d.m.v. profielputten
Overzichtsplan met afbakening van verstoorte zones.	Zie fig. 22

2.1.2. Archeologische voorkennis

Historische-cartografisch onderzoek van het onderzoeksgebied en ruimere omgeving wijst in de eerste plaats op de transitie van een sterk ruraal gebied naar een gebied waar bewoning en industrialisatie het agrarische karakter enigszins aangetast hebben. Deze ontwikkeling situeert zich vooral in de 20ste eeuw.

Van het onderzoeksgebied zelf zijn geen archeologische data voorhanden. Archeologisch onderzoek (het gaat bijna uitsluitend om veldprospecties) in de omliggende regio wijst echter in de eerste plaats op de aanwezigheid van prehistorische vindplaatsen, zij het dat het steevast gaat om sites met een beperkt aantal artefacten wat het relatief dateren van deze sites sterk bemoeilijkt. Sites uit de metaaltijden of de Romeinse tijd zijn totnogtoe amper geattesteerd, al laten de weinige opgravingen in de buurt, meer bepaald te Gijzegem, Hofstade en Mespelare, zien dat er wel degelijk een potentieel is om dergelijke sites aan te treffen. In de onmiddellijke omgeving van het studiegebied komen vooral een aantal (laat)midleleeuwse sites voor. Het gaat niet alleen om het kasteel met bijhorend neerhof maar ook om enkele sites met walgracht.

2.1.3. De onderzoeksopdracht

2.1.3.1. Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

Doel van dit landschappelijk bodemonderzoek door middel van profielputten is om na te gaan wat de impact is geweest van voorgaande bouwwerkzaamheden, of er nog een archeologisch potentieel is en wat de impact van de toekomstige werkzaamheden hierop zal zijn.

Om dit te onderzoeken worden volgende vraagstellingen naar voor geschoven :

- Welk bodemopbouw heeft het onderzochte gebied?
- Waar bevinden zich de reeds verstoorde zones?
- Wat is de omvang en intensiteit van eventuele verstoorde zones?
- Zijn er begraven bodems of paleosols aanwezig die potentieel bezitten ifv prehistorische occupatie?
- Zijn er begraven bodems of horizonten aanwezig die die potentieel bezitten ifv andere archeologische fasen of contexten?
- In welke mate heeft antropogene activiteit de bodemopbouw beïnvloedt?

2.1.3.2. Randvoorwaarden

Een groot gedeelte van de te bebouwen oppervlakte bestaat uit een parking/oprit, bestaande uit kleine kasseien. Hierdoor was het plaatsen van manuele boringen uitgesloten.

Daarom werden twee profielputten aangelegd met een minigraver, teneinde inzicht te krijgen in de bodemopbouw en eventuele verstoringen.

2.1.3.3. Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodemingrepen geïllustreerd met een overzichtsplan en doorsnedes

Zie §1.1.3.3.

2.1.4. Beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek

Ter voorbereiding van een archeologienota werden op woensdag 18 januari twee profielputten machinaal gegraven binnen het projectgebied (fig. 24a en b). Doel hiervan was het achterhalen van de bewaringsgraad van de bodem onder en naast de brede parking/oprit grenzend aan de garage en het huis.

De opdrachtgever stelde hiervoor een minigraver met bestuurder ter beschikking. Er werden twee profielputten gegraven: een eerste haaks op de noordwestelijke korte zijde van de oprit/parking en een tweede haaks op de zuidoostelijke lange zijde (fig. 23). De tweede profielput werd relatief zuidelijk geplaatst teneinde de centraal gesitueerde leidingen (i.e. elektriciteit en water) niet te raken.

Per put werden telkens twee wanden manueel opgeschoond met schop en truweel. Vervolgens werden deze gefotografeerd en ingemeten. Daarna werden de grenzen van de horizonten en lagen ingekrast waarna ze een tweede maal werden gefotografeerd. Tenslotte werden alle aanwezige pedologische eenheden ingetekend en beschreven (fig. 25). Dit alles gebeurde volgens de normen opgesteld in de 'Code van goede praktijk'.

De profielen werden ook voorgelegd aan geoloog Frédéric Cruz (GATE); de interpretatie er van gebeurde in samenspraak met hem.

2.2. Assessment

In het kader van het onderzoek in dit studiegebied werd reeds een bureauonderzoek uitgevoerd. De eerstvolgende delen van het Assessment zijn bijgevolg reeds uitgewerkt in een eerder onderdeel van dit onderzoek (tevens opgenomen in dit rapport). Het betreft de onderdelen *Landschappelijke situering* (§1.2.1.), *Historisch-cartografische situering* (§1.2.2.) en *Archeologische situering* (§1.2.3.). Bij deze onderdelen wordt bijgevolg gerefereerd naar de respectievelijke onderdelen in Hoofdstuk 1.

2.2.1. Landschappelijke situering

Zie §1.2.1.

2.2.2. Historisch-cartografische situering

Zie §1.2.2.

2.2.3. Archeologische situering

Zie §1.2.3.

2.2.4. Interpretatie en datering onderzoeksgebied

Het is de bedoeling om aan de hand van de twee profielputten zowel verstoringen als eventueel goed bewaarde en dus potentieel archeologisch interessante lagen of horizonten in kaart te brengen.

Figuur 19: Overzicht van het studiegebied (rode kader) met aanduiding van de gegraven profielputten (in geel), op orthofoto (Bron: © AGIV).

2.2.4.1. Profielput 1

Een eerste profielput werd haaks op de noordwestelijke korte zijde van de parking/oprit aangelegd. De afmetingen van de put bedragen 3,5m op 1m met een maximale diepte van 1m20.

P001 (noordoostelijke lange zijde) en P003 (noordwestelijke korte zijde)

Bovenaan bevindt zich een bruingrijze A(p) (zandleem) (fig. 26b – eenheid 1 en 4). Het betreft geen echte Ap in de strikte betekenis (zijnde een echte ploeglaag) maar een A die verband houdt met de aanleg van een tuin. Mogelijk werd de originele A afgegraven en een tijdje gestockeerd waarna deze opnieuw werd aangelegd of werd deze van elders aangevoerd. Er kunnen twee fasen onderscheiden worden: in de bovenste gedeelte bevinden zich brokken beigekleurig zandlemig sediment terwijl de onderste duidelijk homogener is. Zowel de bovenste als de onderste bevatten kleine stukjes baksteen en biogallerijen. Beide worden van elkaar gescheiden door een dun roestkleurig bandje.

Onder de eigenlijke parking/oprit - bestaande uit kleine kasseien – ligt een funderingspakket (fig. 26b – eenheid 2), bestaande uit baksteen, natuursteen, buisfragmenten, stabiliserend zand en brokken beige zandleem.

Onder deze tweeledige A(p) en onder het hierboven beschreven funderingspakket, treffen we een compacte, grijze tot donkerblauwgrijze zandlemige laag aan (fig. 26b – eenheid 3). Het gaat om een ophogingspakket waarvan de origine onduidelijk is. Wat wel vaststaat, is dat het een vermenging betreft van A(p) en B en dat het sterk ijzerhoudend is. Onder de eigenlijke parking/oprit, waar het grondwater niet verder kon stijgen door de aanwezigheid van de oprit en de fundering, is dit pakket duidelijk donkerder van kleur. Eens ter hoogte van de gazon (waar een dergelijke barrière niet aanwezig was) is de kleur minder uitgesproken. Ook in dit pakket worden hier en daar stukjes baksteen aangetroffen.

Onder het blauwgrijze pakket bevindt zich geen horizont maar een band van ijzeroxide die wisselt van dikte (fig. 26b – eenheid 5). Het betreft ijzer dat mee gemigreerd is met het grondwater uit onderliggende lagen. Gezien het blauwgrijze pakket een hoge compactie heeft, vormde de ondergrens hiervan het hoogste punt van de grondwatertafel. Dit wordt gemarkeerd door de ijzeroxides die hier werden afgezet.

Fig. 20a en b: Het afgraven van respectievelijk profielput 1 en 2 (Bron: © GATE)

Fig. 21 Registratie van profielput 1 (Bron: © GATE)

Daaronder bevindt zich een bruine C-horizont (fig. 26b – eenheid 6, 7 en 8). Deze is merklijk zanderiger dan bovenliggende pakketten. Ter hoogte van de profielput situeert zich een windval (fig. 26e) waardoor de originele bodemopbouw enigszins verstoord is. Wel is duidelijk dat er in deze profielput geen B-horizont meer te bespeuren valt; enkel in de opvulling van de windval zien we dat deze aanwezig moet zijn geweest.

2.2.4.2. Profielput 1 en archeologie

Het volledig ontbreken van een B-horizont in de profielen van de profielput geeft aan dat vermoedelijk minstens 70 cm van de originele bodemopbouw werd weggegraven waarna het terrein in verschillende fasen werd opgehoogd. De kans op het aantreffen van sporen/archeologische resten is dan ook zeer gering.

PUTTENLIJST: Gijzegem Pachthof 2016 K526 (proefputten)			
Put	oppervlakte (m ²)	sporen	profielen
Put 1	3.48	001 - 002	P001 - P003
Put 2	3.93	003	P004 - P006
2 putten	7,41m ²	3 sporen	2 profielen

Fig. 22 Puttenlijst Gijzegem Pachthofstraat 2016K526 (Bron: © GATE).

PROFIELLIJST: Gijzegem Pachthof 2016 K526 (proefputten)													
Profiel	Datum	Type onderzoek	Put	X	Y	hoogtelig ging maaiveld	diepte actuele grondwater tafel (cm)	bovengrens zone tijdelijke grondwater tafel	bovengrens zone reductie kleuren (permanent grwtafel)	classificatie	interpretatie	fotonummer(s)	kaartnummer(s)
P001	18/01/2017	Proefputten	1	127068.61169	186563.29627	9.26	S	S	S		verstoring/ C	2016 K526_PR_0003 9-00044	26
P003	18/01/2017	Proefputten	1	127067.03137	186563.59200	9.31	S	S	S		verstoring/ C	2016 K526_PR_0012 1-00125	26
P004	18/01/2017	Proefputten	2	127090.72794	186544.36446	9.28	S	S	S		verstoring/ A(p)-B - C	2016 K526_PR_0018 4-00193	27
P005	18/01/2017	Proefputten	2	127089.36316	186543.33125	9.2	S	S	S		A(p)-B-C	2016 K526_PR_0022 1-00226	27

Fig. 23: Profiellijst Gijzegem Pachthofstraat 2016K526 (Bron: © GATE).

SPORENLIJST: Gijzegem Pachthof 2016 K526																										
Spoor combi	Spoor	Vullin g(101) /interf ace/001)	Mak /pro fies?	Datum	Put	Vorm	Type	lengte	breedte	diepte/c m)	gaaftelc d	botu/botf e	heterogee n/homoge en	Kleur/n t1	Kleur1	Kleur2	Textuur	Inclusies	Opmerking	Spoor ass.	Spoor elaties g	Daten	Vondstr.	Nu mm stru ctu ur	Pion	
10001	001	101	V01	18/01/2017	1	XXX	natuurlijk	1.25	0.35 \$		scherp	wenig	HOM	licht	beige bruin	P		=	Aardkundige eenheid 7							
10001	002	101	V01	18/01/2017	1	XXX	natuurlijk	1.57	1.25 \$		scherp	matig	HET	neutra di	bruin	L		=	Aardkundige eenheid 8							
10002	003	101	V01	18/01/2017	2	OVL	natuurlijk	0.43	0.36 \$		scherp	wenig	HOM	licht	beige geebruin	P		=	Aardkundige eenheid 10							

Fig. 24: Sporenlijst Gijzegem Pachthofstraat 2016K526 (Bron: © GATE).

PROFIELBESCHRIJVING: Gijzegem Pachthofstraat 2016K526 (proefbuiten)	PROFIELBESCHRIJVING: Gijzegem Pachthofstraat 2016K526 (proefbuiten)	Datum	beginpunt (TAW)	eindpunt (TAW)	benaming oordrunderheid	textuur	finheid	keur	Muursel	vochtigheid	soort	toestand	Statische	fenomenen -	grensvlak	regelmaat	interpretatie	Opmerking
P001	1	18/01/2017	9,26	8,74	L			Grifbuis	5/2,7.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Roest op ondergrens
P001	2	18/01/2017	9,14	8,76	L			Beige	7/4,2.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Heterogeen, bolstreep, buizen, licht gevende
P001	3	18/01/2017	8,76	8,41	L			Donkergrif	4/1,0b	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Licht gevende ondergrens; zeer heterogeen, sinter;
P001	4	18/01/2017	8,74	8,52	L			Grifbuis	5/1,2.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Roestvlekken, bolstreep; zeer heterogeen, sinter;
P001	5	18/01/2017	8,41	8,36	L			Lichtbegebu	8/3,10yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Roestvlekken, onderkant geaccenteerd door roestig
P001	6	18/01/2017	8,36	8,14	L			Bruin	5/6,7.5 yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Deel windvaar?
P001	7	18/01/2017	8,14	8,006	P			Lichtbegebu	8/3,10yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Onregelmatig	Opvoeding	Heterogeen
P001	8	18/01/2017	8,14	8	P			Bruin	6/6,7.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	\$	Opvoeding	Moederbodem?
P003	1	18/01/2017	9,31	8,82	L			Grifbuis	5/2,7.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Roest op ondergrens
P003	4	18/01/2017	8,82	8,5	L			Grifbuis	5/1,2.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Roestvlekken, bolstreep; zeer heterogeen, uitzicht
P003	3	18/01/2017	8,5	8,41	L			Donkergrif	4/1,0b	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Licht gevende ondergrens; zeer heterogeen, sinter;
P003	5	18/01/2017	8,41	8,39	L			Lichtbegebu	8/3,10yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Roestvlekken, onderkant geaccenteerd door roestig
P003	6	18/01/2017	8,39	8,22	L			Bruin	5/6,7.5 yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Deel windvaar?
P003	7	18/01/2017	8,22	8,22	P			Lichtbegebu	8/3,10yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Onregelmatig	Opvoeding	Heterogeen
P003	8	18/01/2017	8,14	8,02	P			Bruin	6/6,7.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	\$	Opvoeding	Moederbodem?
P004	1	18/01/2017	9,28	8,93	L			Grifbuis	5/2,7.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Roest op ondergrens
P004	2	18/01/2017	9,11	8,76	L			Beige	7/4,2.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Heterogeen, bolstreep, buizen, licht gevende
P004	5	18/01/2017	8,76	8,43	L			Lichtbegebu	8/3,10yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Roestvlekken, onderkant geaccenteerd door roestig
P004	6	18/01/2017	8,88	8,71	L			Bruin	5/6,7.5 yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Heterogeen
P004	11	18/01/2017	8,75	8,56	P			Begebu	8/4,2.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Deel windvaar?
P004	8	18/01/2017	8,56	8,17	P			Bruin	6/6,7.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	\$	Opvoeding	Moederbodem?
P004	10	18/01/2017	8,25	8,19	Z			Begebu	8/6,2.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Onregelmatig	Opvoeding	Natuurlijk
P005	1	18/01/2017	9,2	8,72	L			Grifbuis	5/2,7.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Roest op ondergrens
P005	11	18/01/2017	8,72	8,6	P			Begebu	8/4,2.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	Regelmatig	Opvoeding	Textuur?
P005	8	18/01/2017	8,6	8,37	P			Bruin	6/6,7.5yr	Vochtig	Korrelig			Botuwbatterij	Scherp	\$	Opvoeding	Moederbodem?

Fig. 25: Profielbeschrijving Gijzegem Pachthofstraat 2016K526 (Bron: © GATE).

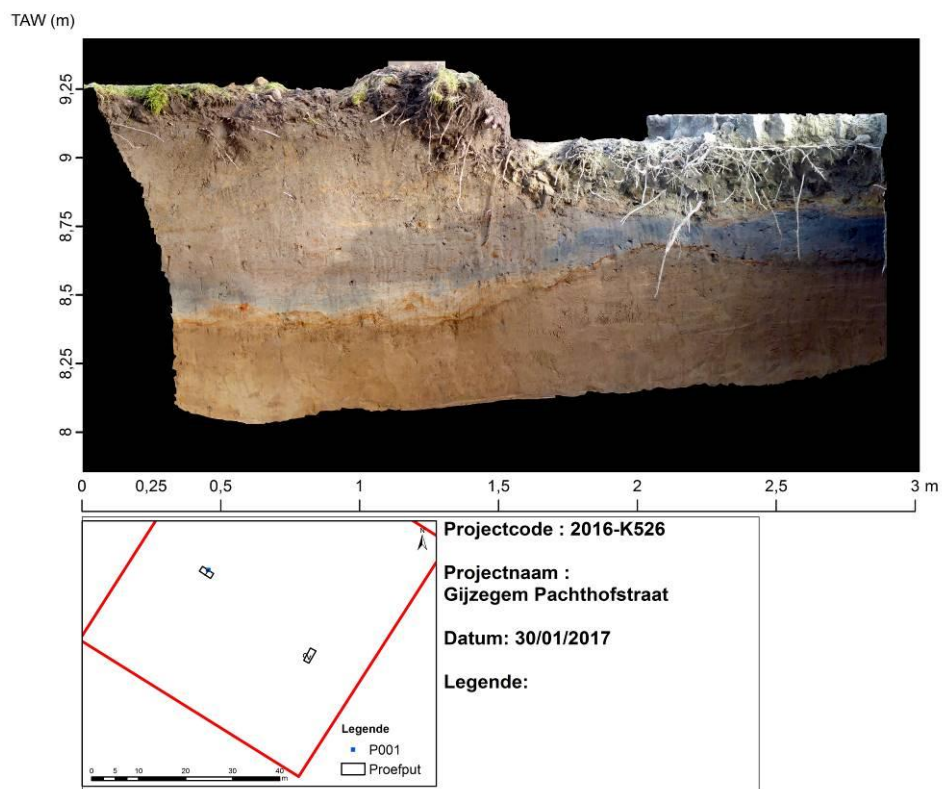

Fig. 26a: Profielput 1 P001 – zonder aanduiding lagen en horizonten (Bron: © GATE).

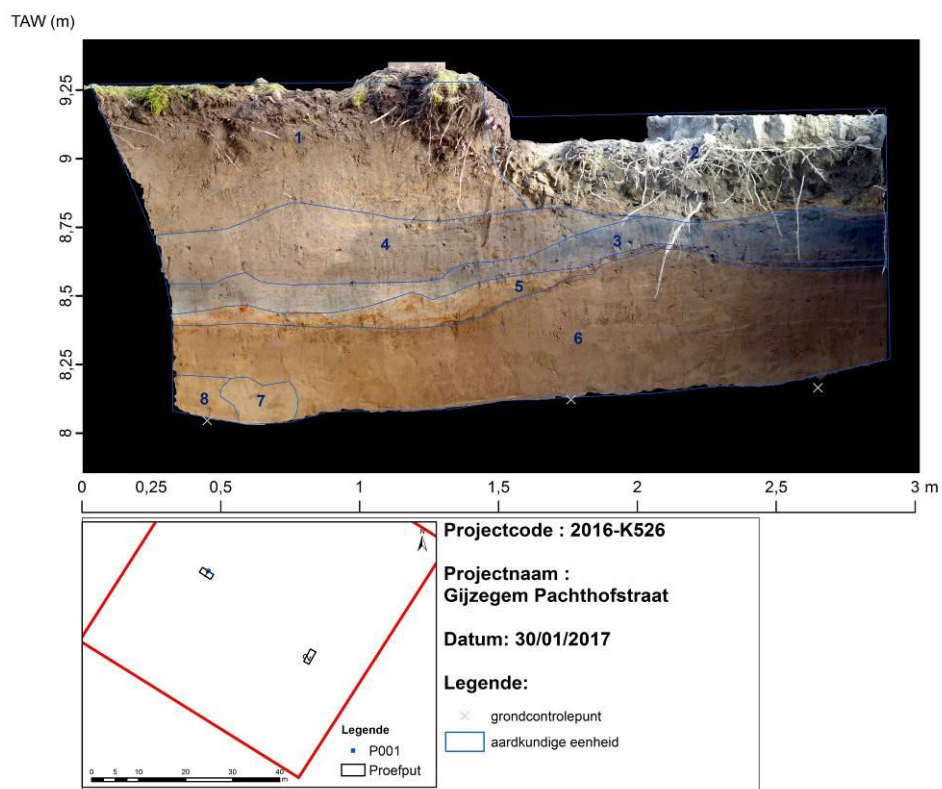

Fig. 26b: Profielput 1 P001 – met aanduiding lagen en horizonten (Bron: © GATE).

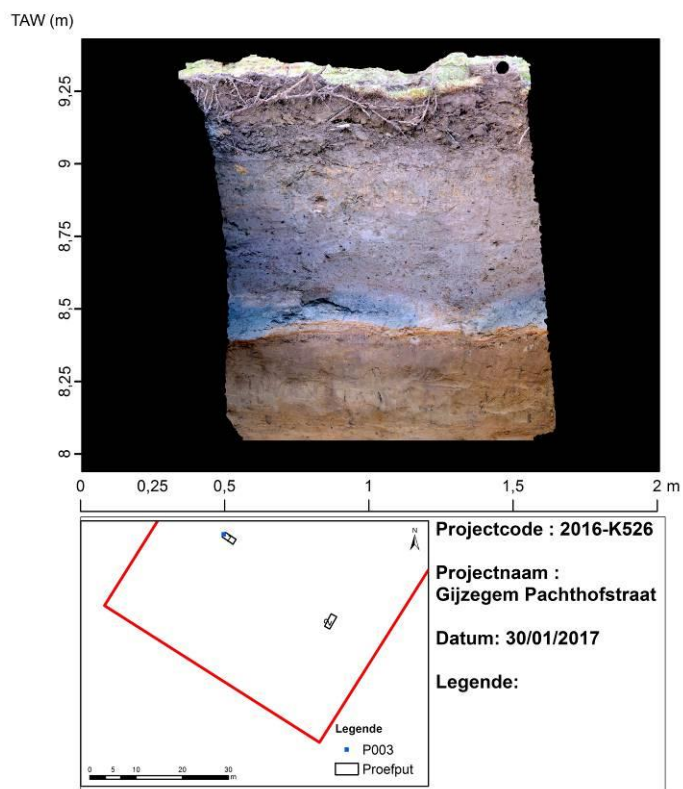

Fig. 26c: Profielput 1 P003 – zonder aanduiding lagen en horizonten (Bron: © GATE).

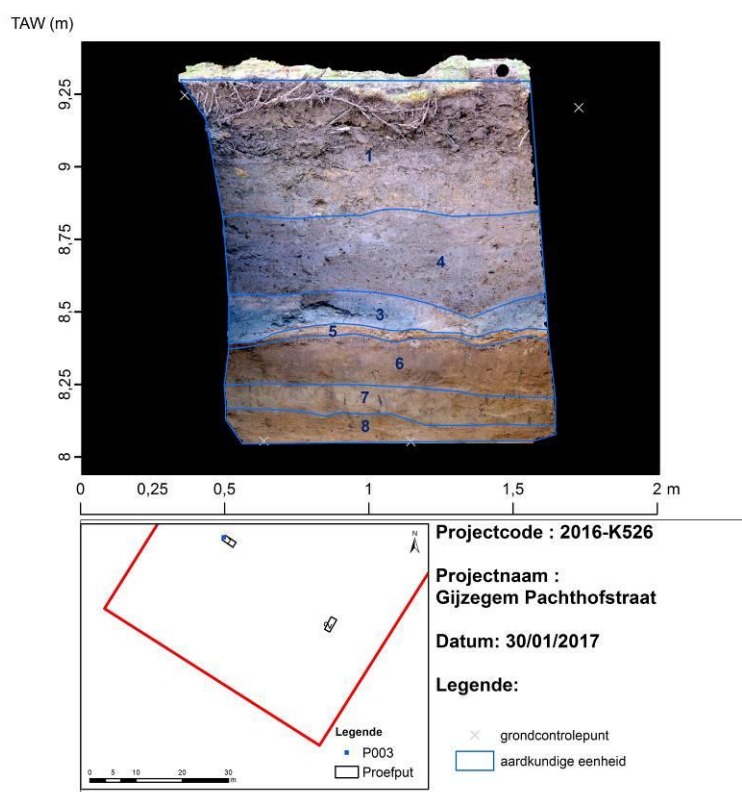

Fig. 26d: Profielput 1 P003 – met aanduiding lagen en horizonten (Bron: © GATE).

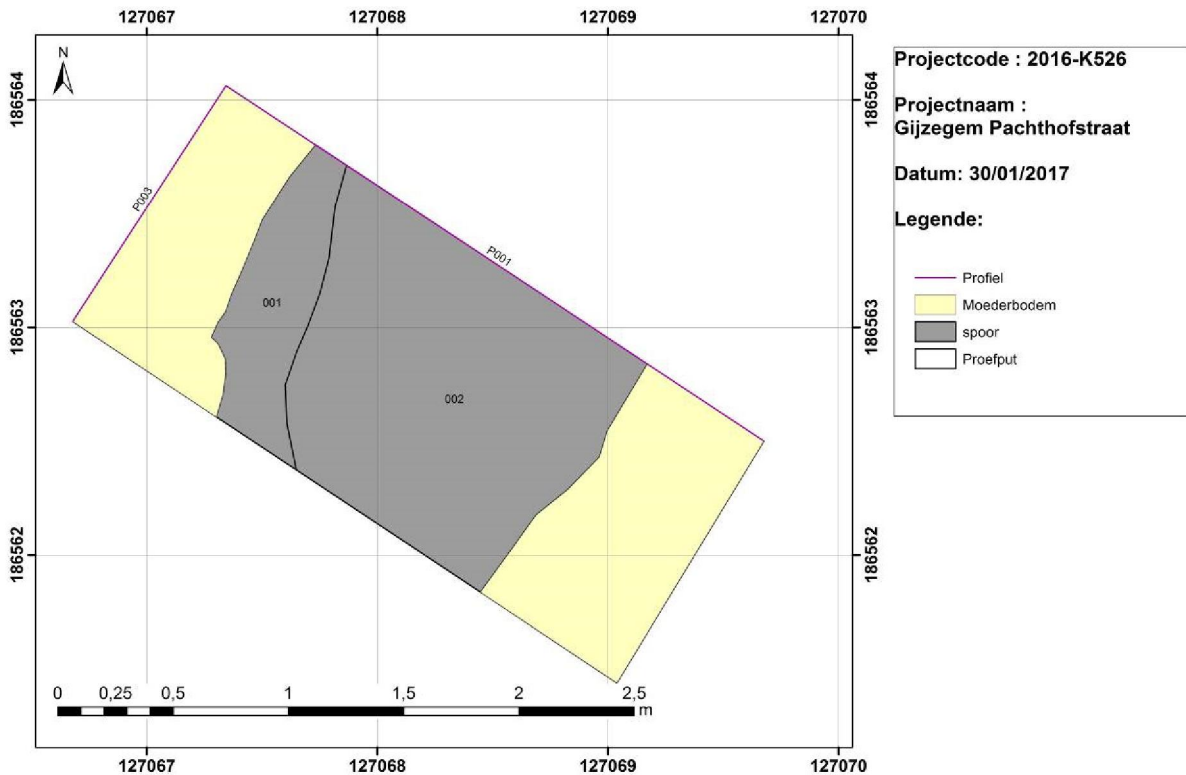

Fig. 26e: Profielpuut 1: registratie vlak met windval (Bron: © GATE).

2.2.4.3. Profielpuut 2

Een tweede profielput werd haaks op de zuidwestelijke lange zijde van de parking/oprit aangelegd. Op aangeven van de opdrachtgever – omwille van de aanwezigheid van allerlei leidingen (i.e. elektriciteit en water) - werd deze niet centraal aangelegd maar verder opgeschoven in zuidelijke richting. De afmetingen van de put bedragen 3,9m op 1m met een maximale diepte van 1m20.

P004 (de lange zuidoostelijke zijde) en P005 (de korte zuidwestelijke zijde)

Bovenaan bevindt zich ook hier een bruingrijze A(p) (zandleem) die verband houdt met de aanleg van een tuin (fig. 27b – eenheid 1). In deze A(p) bevinden zich brokken beigegekleurig zandlemig sediment evenals kleine stukjes baksteen en biogallerijen.

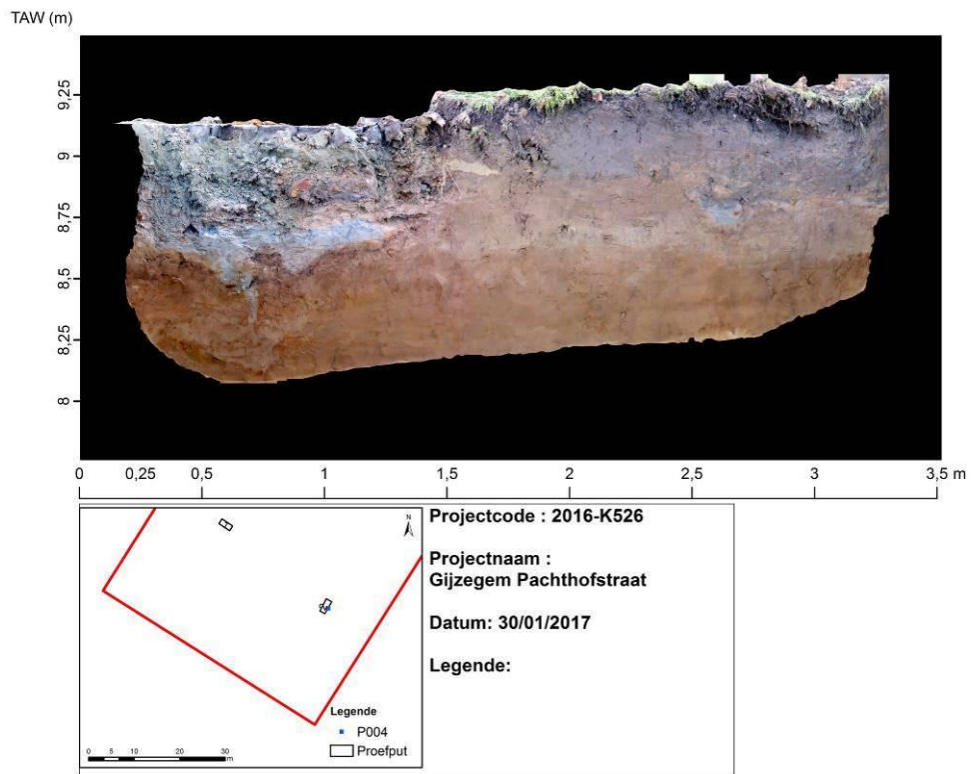

Fig. 27a: Profielput 2 P004 – zonder aanduiding lagen en horizonten (Bron: © GATE).

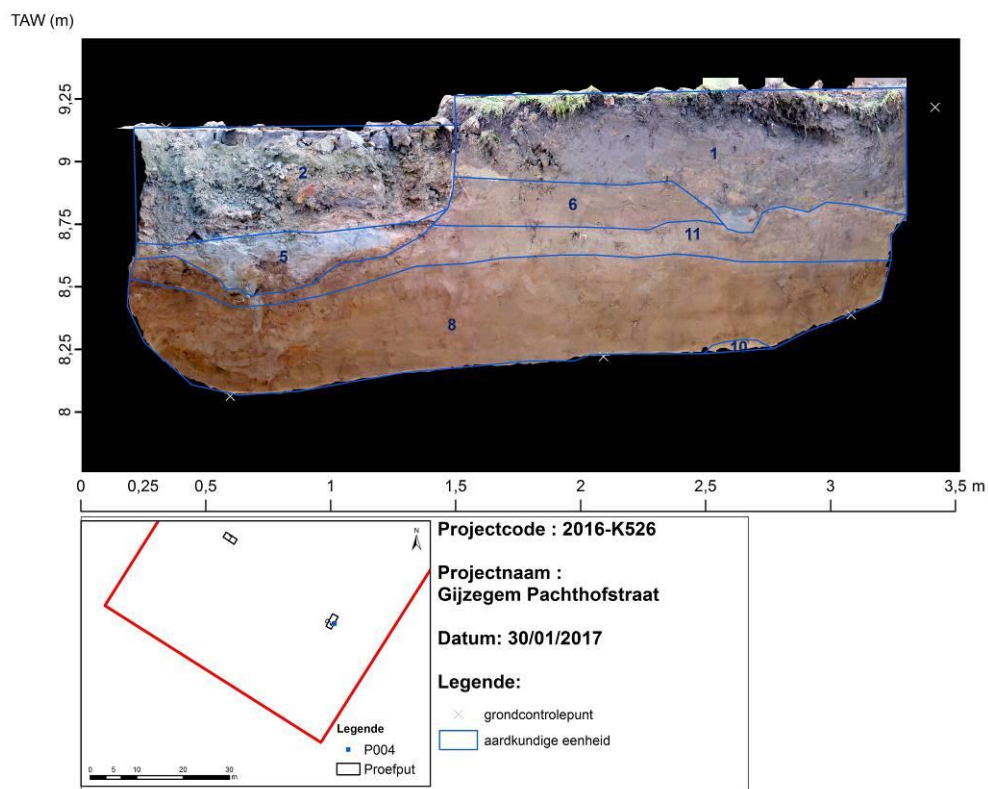

Fig. 27b: Profielput 2 P004 – met aanduiding lagen en horizonten (Bron: © GATE).

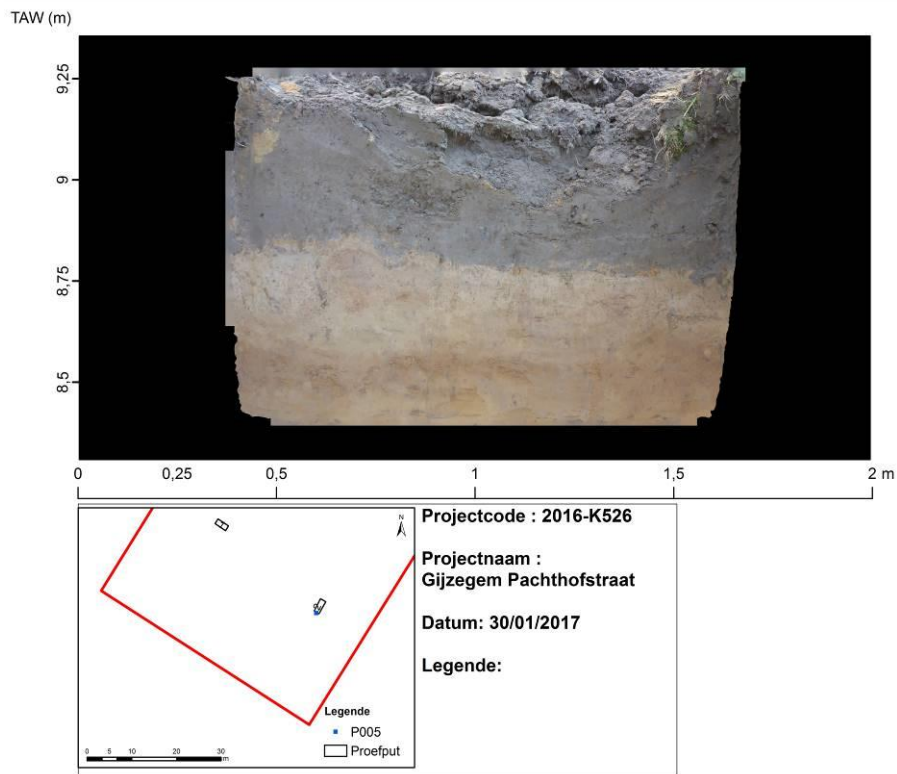

Fig. 27c: Profielput 2 P005 – zonder aanduiding lagen en horizonten (Bron: © GATE).

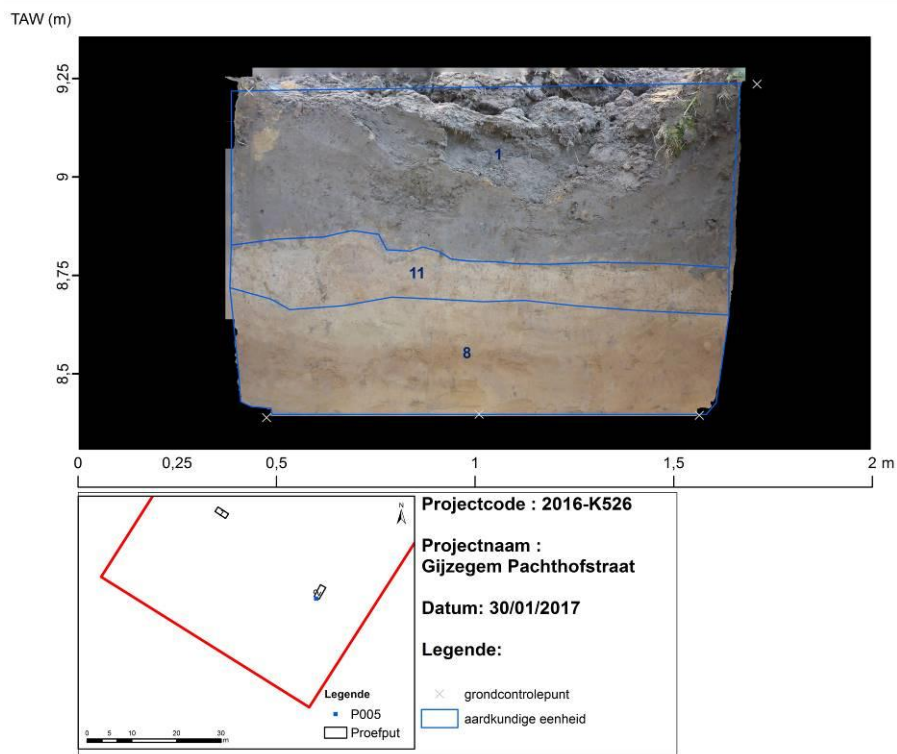

Fig. 27d: Profielput 2 P005 – met aanduiding lagen en horizonten (Bron: © GATE).

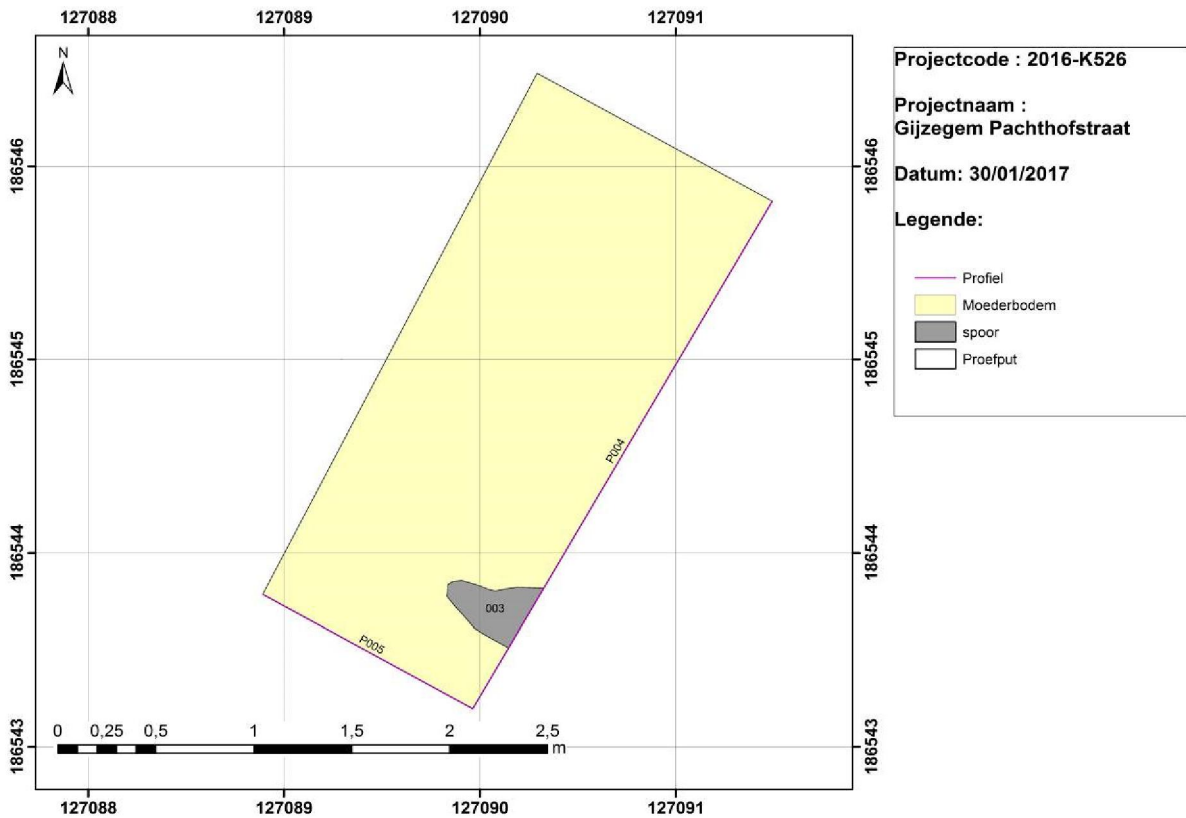

Fig. 27e: Profielpit 2: registratie vlak met konijnenpijp (Bron: © GATE).

Onder de eigenlijke parking/oprit - bestaande uit kleine kasseien – ligt een funderingspakket, bestaande uit baksteen, natuursteen, buisfragmenten, stabiliserend zand, stukken ijzerdraad en brokken beige zandleem (fig. 27b – eenheid 2).

Onder het hierboven beschreven funderingspakket, treffen we een compacte, grijze laag aan waarin zich hier en daar stukjes baksteen bevinden. Het gaat om hetzelfde ophogingspakket als het pakket aangetroffen in profielput 1 (fig. 27b – eenheid 5).

Buiten de parking/oprit wordt dit pakket niet aangetroffen; daar bevindt zich een textuur B-horizont (zandleem, zij het iets zanderiger dan bovenliggend sediment) in de plaats. Bij P004 gaat het om een dubbele B-horizont, zijde een bruine B1 (fig. 27b – eenheid 6) en een beige B2 (fig. 27b – eenheid 11); bij P005 zien we dan weer slechts één enkele B-horizont (fig. 27d – eenheid 11). Opvallend is de discontinue aanwezigheid van spikkels mangaan, dat op eenzelfde manier migreert als ijzeroxides. Daaronder bevindt zich bruine geoxideerde C-horizont bestaande uit lichte zandleem met bandjes ijzeroxides (fig. 27b – eenheid 8). In het vlak van de profielput werd een biogallerij (van een konijn?) aangetroffen (fig. 27e), opgevuld met zandig sediment afkomstig van dieperliggende lagen.

2.2.4.4. Profielput 2 en archeologie

Dit profiel geeft aan dat ter hoogte van de gazon, gezien de ten dele bewaarde B-horizont, minstens 50 cm van het oorspronkelijke vlak werden afgegraven. Mogelijk gebeurde dit bij de aanleg van de tuin. De onderzijde van diep uitgegraven archeologische sporen kan hier nog bewaard zijn. De verstoring onder de oprit/parking reikt echter dieper, tot in de C-horizont. Dit betekent dat eventueel aanwezige sporen/resten minstens zwaar zullen zijn aangetast en mogelijk zelfs volledig verdwenen.

2.2.4.5. Conclusie

De profielputten hebben uitgewezen dat de oorspronkelijk aanwezige zandleembodem met textuur B-horizont serieus aangetast werd. Zowel bij de aanleg van de tuin als de bij het leggen van de oprit werd eerst tot op een aanzienlijke diepte afgegraven.

De oprit/parking en de noordwestelijk daar bij aansluitende strook gazon zijn te sterk aangetast om interessant te zijn voor archeologisch onderzoek. Bij de aanleg van de oprit zelf werd minstens 70 cm afgegraven. De zuidoostelijke rand gazon die aansluit bij de oprit/parking kent een iets betere bewaring, zij het dat ook hier een deel (minstens 50 cm) werd afgegraven.

Na het afgraven werd de bodem terug opgehoogd in verschillende fasen. In een eerste fase werd een mengeling van A en B (zandleem) aangewend, in een tweede en een derde fase gebeurde dit met A (eveneens zandleem). De origine van deze gronden is onduidelijk, mogelijk is een deel afkomstig van het graven de kelder van de oude woning of werd de afgegraven A terug op zijn plaats gelegd.

2.2.5. Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering

De landschappelijke inplanting van de onderzoekszone maakt dat de kans op het aantreffen van archeologische sites (theoretisch) mogelijk is: het betreft immers een matig droge zandleemrug langs een beekvallei wat maakt dat deze in zowat elke periode een geschikte nederzittingslocatie vormt. De archeologische gegevens die voorhanden zijn van de ruimere omgeving (cf. supra), geven aan dat er potentieel is voor het aantreffen van sites uit de steentijden tot de late middeleeuwen.

Echter, de twee profielputten hebben uitgewezen dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen onder de parking/oprit en onder het grasveld grenzend aan het noordwestelijke deel van de parking/oprit bijzonder klein is. Deze zone werd immers minstens 70cm diep afgegraven en daarna terug opgehoogd. Ook het grasveld grenzend aan het

zuidoostelijke deel van de parking/oprit is niet van afgraven gespaard gebleven, zij het dat er iets minder werd weggegraven.

Gecombineerd met het feit dat een aanzienlijk deel van de nieuw te bebouwen zone bestaat uit een groot woonhuis (met onderkeldering) en bijgebouwen maakt dat het potentieel tot kennisvermeerdering zeer gering is. Van de 1060m² te bebouwen zone is minstens 70% (ca. 740m²) zwaar verstoord en minstens 8% (ca. 80m²) is matig verstoord. Van de resterende 22%, verdeeld over meerdere kleine vlakken, is de situatie momenteel niet duidelijk. Er valt niet uit te sluiten dat deze ook (matig of zelfs zwaar) verstoord zijn.

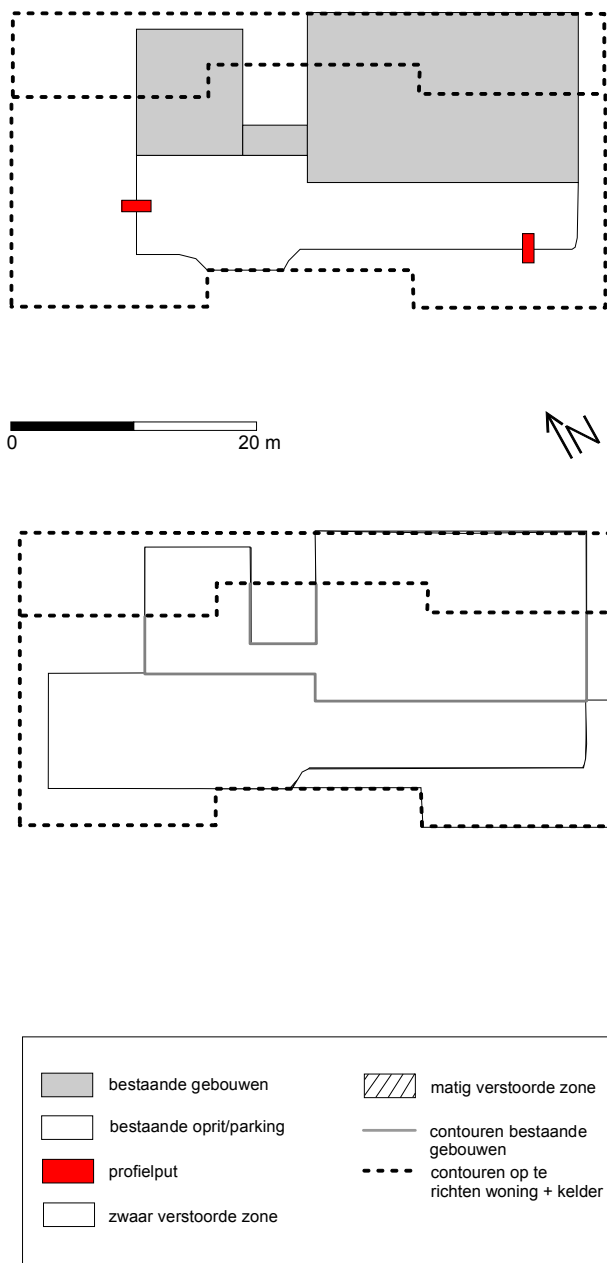

Fig. 28: Weergave van de huidige situatie bovengronds (boven) en inschatting van de verstoring (onder) (© GATE)

2.2.6. Kader exploitatie potentieel tot kennisvermeerdering

Zoals boven beschreven wordt het potentieel tot kennisvermeerdering ingeschat als gering voor dit onderzoeksgebied. Dit wordt niet zozeer beargumenteerd vanuit het perspectief van de archeologisch situering van het assessment maar wel vanuit de resultaten van de profielputten. Zoals hierboven reeds uiteengezet, bestaat theoretisch gezien immers de kans dat er archeologisch erfgoed wordt aangetroffen in dit onderzoeksgebied. De verstoringen zoals hierboven beschreven (cf. 2.2.5.) maken echter dat verder archeologisch onderzoek niet aan de orde is.

2.2.7. Samenvatting

Naar aanleiding van werkzaamheden door de opdrachtgever, Paul De Winne NV, werd door GATE een bureauonderzoek en landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd op het studiegebied aan de Pachthofstraat 110 in Gijzegem (deelgemeente Aalst).

Een bureauonderzoek werd uitgevoerd waarbij de landschappelijke situering karakteristieken van het studiegebied werden belicht. Het studiegebied is gelegen in het interfluvium tussen Schelde en Dender. Topografisch is dit een relatief laaggelegen gebied in vergelijking met het reliëf ten zuiden van Aalst, bestaande uit lage, vaak onregelmatige ruggen afgewisseld met smalle beekalluvia en lager gelegen (en dus nattere) zones. Het studiegebied zelf ligt op de top van een kleine rug ongeveer 8,4 tot 9,2 m TAW. De bodem bestaat volgens de Belgische bodemkaart uit een goed gedraineerde zandleembodem met een textuur B-horizont Lbaz.

Historisch-cartografisch onderzoek wees op het sterke rurale karakter van de regio rond het onderzoeksgebied. Pas in de loop van de 20ste eeuw (en vooral naar het einde toe) komt hier enigszins verandering en verschijnen woningen, een ambachtelijke zone en een grote school. De onderzoekszone zelf bleef landbouwgrond van eind 18de eeuw (Kaart van Ferraris) tot midden 20ste eeuw wanneer de huidige (en af te breken) woning gebouwd werd.

Er zijn geen archeologische data gekend van het onderzoeksgebied zelf, dit in tegenstelling tot de ruimere omgeving. Bij veldprospectie werden meerdere steentijdvindplaatsen geattesteerd; steevast gaat het om sites met een beperkt aantal artefacten wat interpretatie en datering bemoeilijkt. Sporen uit recentere perioden werden ondermeer aangetroffen in Gijzegem (late ijzertijd en Romeins bij de opgraving in de Langehaagstraat), Mespelare (sporen uit de late bronstijd bij de opvolging van de Distrigasleiding en een Romeinse muntschat) en te Hofstade (i.e. Romeins fanum op de Steenberg en een uitgestrekt urnengrafveld uit de late

bronstijd-ijzertijd te Weyveld). Vlakbij de onderzoekszone bevindt zich het kasteel van Gijzegem, dat teruggaat tot de 13de eeuw, met bijhorend neerhof. Verder zijn er ook enkele sites (i.e. boerderijen) met walgracht die teruggaan tot de late middeleeuwen.

In het kader van het landschappelijk bodemonderzoek werden twee profielputten met een kleine graafmachine gegraven. Deze werden haaks op de oprit/parking en ten dele in het aansluitende grasveld aangelegd. Het doel was te achterhalen hoe sterk de bodem was aangetast onder de oprit/parking en onder het aangrenzende grasveld. Uit de geregistreerde wanden van de profielputten bleek dat een deel van de bodem was afgegraven: onder de parking/oprit evenals onder het noordelijke deel van het aangrenzende grasveld werd minstens 70cm verwijderd en onder het zuidelijke deel van het aangrenzende grasveld ontbreekt minstens 50cm. Dit kon worden vastgesteld doordat de B-horizont ten dele of volledig was verdwenen. Deze afgegraven zone werd naderhand weer opgehoogd met zandlemig sediment, hetzij een mengeling van A en B hetzij A. Vermoedelijk gebeurde het ophogen in drie fasen. De origine van het ophogingssediment is niet geheel duidelijk. De ijzeroxidebandjes die aanwezig zijn tussen de pakketten, zijn afzettingen van ijzer dat met het grondwater mee migreert.

Gelet deze verstoringen en de aanwezigheid van een af te breken, onderkelderde villa binnen het nieuw te bebouwen areaal, lijkt het potentieel tot archeologische kennisvermeerdering o.i. gering.

Bibliografie

Digitale bronnen

www.geopunt.be

www.cai.be

<https://dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21818>

WMS

- Tertiair geologische kaart (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Quartair geologische kaart (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Bodemkaart van België (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Potentiële Bodemerosie (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik" opgemaakt door J. J. F. graaf de Ferraris (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)
- Cartes topographiques de la Belgique", P. Vandermaelen (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)
- Atlas cadastral parcellaire de la Belgique", P.C. Popp (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)
- Grootschalig referentiebestand (WMS, *WMS GRB-basiskaart, Geopunt*)

Kaartmateriaal

- DHMVII – DTM, resolutie 1m, kaartblad 22 © AGIV
- Topografische Kaart van België, 1893, 1:20 000, kaartblad 22/8 (geraadpleegd online, *Cartesius.be*)
- Topografische Kaart van België, 1938, 1:20 000, kaartblad 22/8 (geraadpleegd online, *Cartesius.be*)
- Topografische Kaart van België, 1990, schaal 1:10 000, kaartbladen 22/8 © NGI
- Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen, 2015.03

Literatuur

- Beke F., Hiddink H. & De Mulder, 2016. Vierhonderd urnen: een uitzonderlijk groot grafveld uit de metaaltijden in Hofstade, *Ex Situ* 13, 22-23.
- Bourgeois I. & De Swaef W., 2001. Een aardewerkensemble uit de late ijzertijd en twee Gallo-Romeinse graven aan de Lange Haagstraat te Gijzegem (gem. Aalst, O.-VI.), *Lunula, Archaeologia protohistorica* IX, 111-115.
- De Bast M.J., 1808. *Recueil d'antiquités Romaines et Gauloises : trouvées dans la Flandre proprement dite, avec désignation des lieux où elles ont été découvertes*, Gent: Steven.
- De Clercq W. e.a. 1998, De archeologie van een aardgasleiding: de begeleiding van het Distrigas-VTN-project op het grondgebied van de provincie Oost-Vlaanderen, fase 1997, in: *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium 1997*, 97-105
- De Laet S.J. 1946, Romeinse oudheden te Hofstade bij Aalst, *Archeologie* 1, 137.
- De Laet S.J. 1952, Hofstade in de voorhistorische en in de Romeinse tijd, *Het land van Aalst* 4, 152-162.
- D'Huyvetter C., de Longie B. & Eeman M. met medewerking van Linters A., 1978. *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Aalst, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 5N1 (A-G)*, Brussel - Gent.
- Jacobs, P., De Ceukelaire, M., De Breuck, W., De Moor, G., 1996. *Tertiair Geologische Kaart, Toelichting bij de Geologisch Kaart van België, Vlaams Gewest, Kaartblad 22, Gent (1/50 000)*, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.
- Sergant, J., 1994-1995. *Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse*, Onuitgegeven Licentiaatsverhandeling Universiteit Gent.
- Vermeire, S., De Moor, G., Adams, R., 1999. *Quartaairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad (22) Gent (1/50.000)*. Haecon n.v, rapport AKG1741/00089, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

Bijlagen

- Lijst figuren

Figuurnr.	Beschrijving	Bron
1	Situering t.o.v Vlaanderen	
2	Uitsnede GRB-bestand	Geopunt
3	Topografische kaart	NGI
4	Orthofoto	AGIV GDI-Vlaanderen
5	Overzichtsplan	Artec+
6	Grondplan bestaande toestand	Artec+
7a -c	Ontwerpplannen en doorsnedes	Artec+
8	Tertiairgeologische kaart	DOV
9	Quartaairgeologische kaart	DOV
10a	Bodemdrainagekaart	DOV
10b	Bodemtextuurkaart	DOV
11	Bodemerosiekaart	DOV
12	Digitaal hoogtemodel	GDI Vlaanderen
13	Digitaal hoogtemodel : hoogteprofielkaart	GDI Vlaanderen
14	Historische kaart : Ferrariskaart	Geopunt
15	Historische kaart : Vandermaelenkaart	Geopunt
16	Historische kaart : Popp-kaart	Geopunt
17	Topografische kaart 2008	NGI
18	Topografische kaart 2008 en CAI	NGI en CAI
19	Overzicht van het studiegebied (Orthofoto) met aanduiding van de gegraven profielputten	AGIV GDI-Vlaanderen
20 a-b	Het afgraven van respectievelijk profielput 1 en 2	GATE
21	Registratie van profielput 1	GATE
22	Lijstputten Gijzegem Pachthofstraat 2016K526	GATE
23	Lijst profielen Gijzegem Pachthofstraat 2016K526	GATE
24	Lijst sporen Gijzegem Pachthofstraat 2016K526	GATE
25	Lijst profielbeschrijvingen Gijzegem Pachthofstraat 2016K526	GATE
26a-e	Profielput 1	GATE
27a-e	Profielput 2	GATE
28	Weergave van de huidige situatie bovengronds (boven) en inschatting van de verstoring(onder)	GATE

- fotolijst

Fotonummer	Projectcode	Profielput	Identificatie profiel	Beschrijving foto	Spoornummer	Viak	Datum	Kaartnummer
2016 K526_PR_0003 9-00044	2016K526		1 P001	noordoostprofiel van profielput 1	nvt	nvt	18/01/2017	26a-b
2016 K526_PR_0012 1 - 00125	2016K526		1 P003	noordwestprofiel van profielput 1	nvt	nvt	18/01/2017	26c-d
2016 K526_PR_0018 4 - 00193	2016K526		2 P004	zuidoostprofiel van profielput 2	nvt	nvt	18/01/2017	27a-b
2016 K526_PR_0022 1 - 00226	2016K526		2 P005	zuidwestprofiel van profielput 2	nvt	nvt	18/01/2017	27c-d

- overige figuren

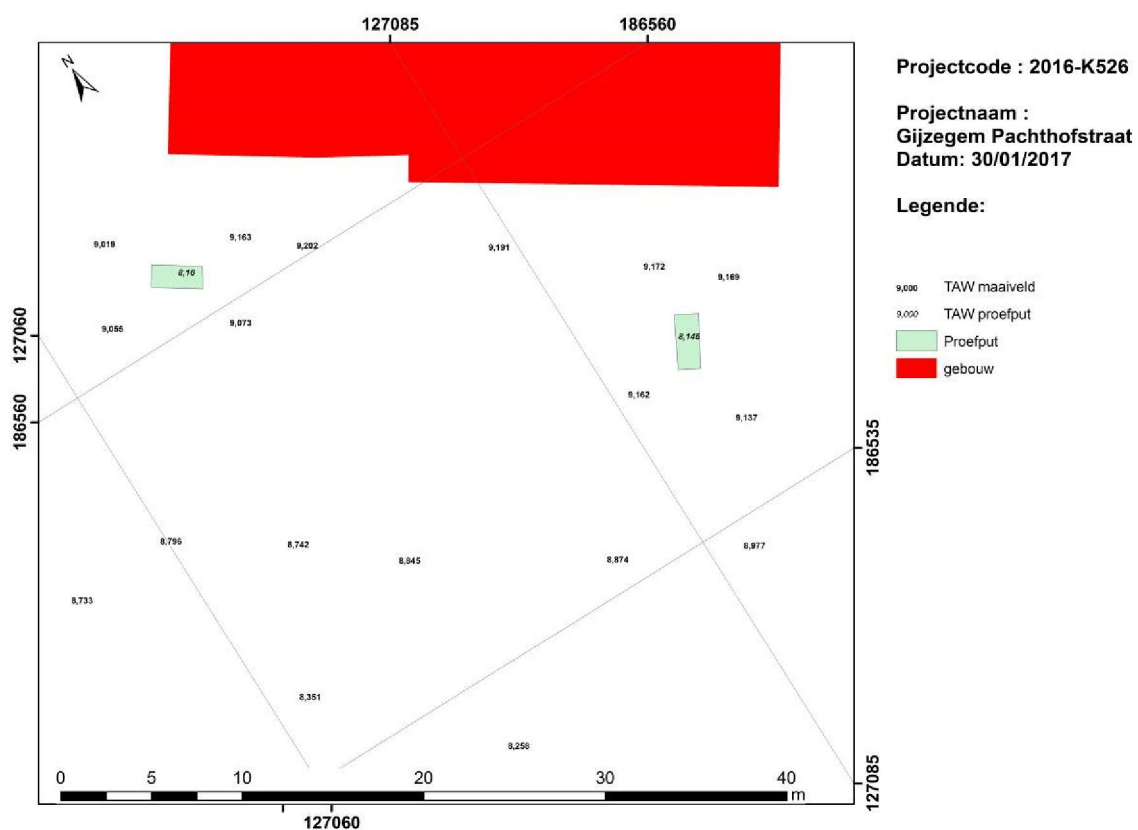

Fig. A: Hoogtemetingen Gijzegem Pachthofstraat 2016K526 (Bron: © GATE).

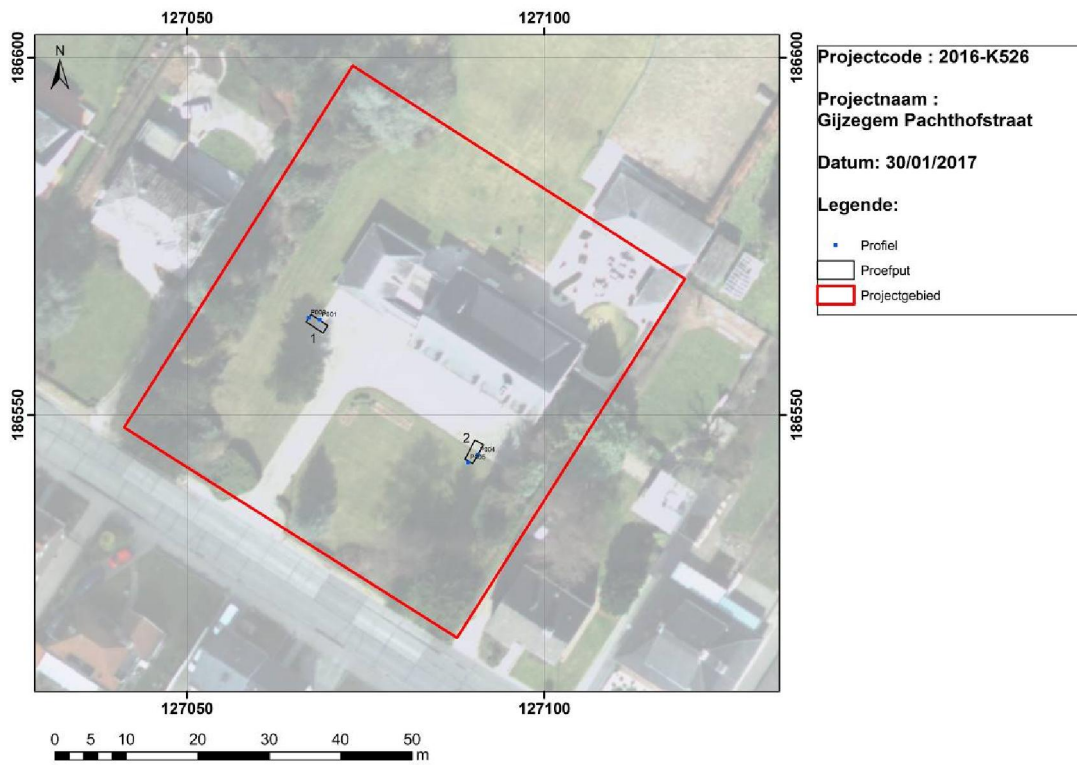

Fig. B: Gijzegem Pachthofstraat 2016K526: overzicht profielputten op orthofoto (Bron: © Geopunt en GATE).

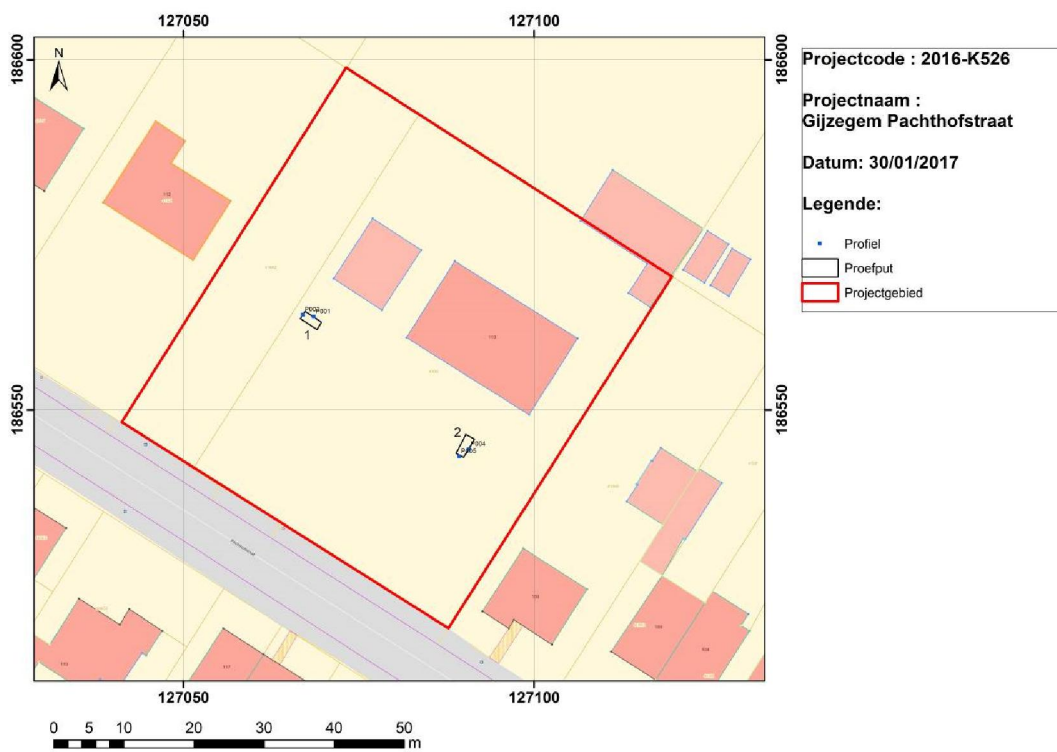

Fig. C: Gijzegem Pachthofstraat 2016K526: profielputten op GRB (Bron: © Geopunt).

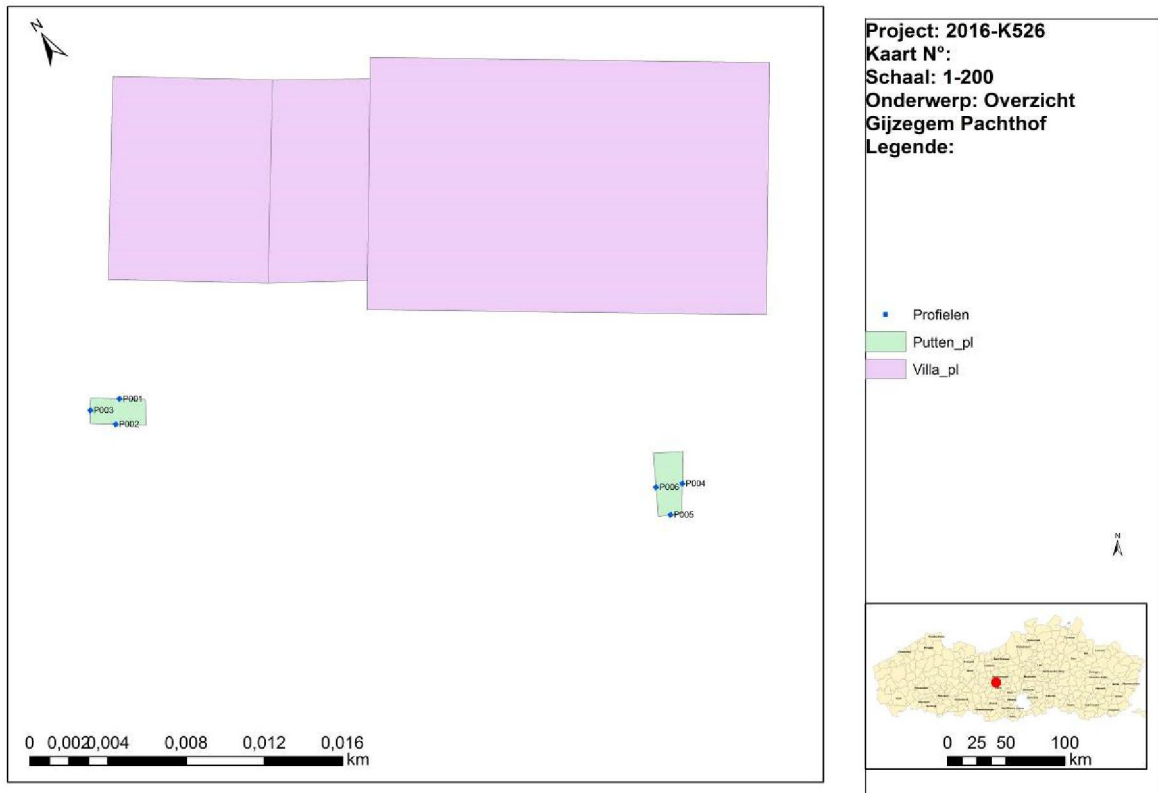

Fig. D: Gijzegem Pachthofstraat 2016K526: werkplan profielputten (Bron: © GATE).

DAGRAPPORT onderzoek twee profielputten Gijzegem Pachthofstraat

1) Projectcode :

2016K526

2) Datum :

18 januari 2017

3) Werkzaamheden en interpretaties :

Twee profielputten werden machinaal gegraven. Per put werd één korte en één lange zijde beschreven en geregistreerd met als doel te achterhalen hoeveel het originele bodemprofiel verstoord was. Uit beide profielputten bleek dat onder de oprit/parking minstens 70cm verdwenen was. Het profiel ter hoogte van het aangrenzende grasveld bleek in het noordwesten (minstens 70 cm verdwenen) zwaarder aangetast dan in het zuid(oost)en (minstens 50cm verdwenen). Meer details : zie archeologienota hoofdstuk 2.2.

4) Strategische keuzes en inhoudelijke verantwoording ervan :

Er werden twee profielputten aangelegd binnen de zone van de toekomstige bebouwing, telkens ten dele door de oprit/parking en ten dele door het aanpalende grasveld. Eén profielput werd aangelegd in het noordwesten een tweede in het zuid(oost)en. De meest zuidelijke diende op die plaats te worden ingeplant vanwege allerhande leidingen min of meer centraal in de oprit/parking.

5) Conclusies van raadplegingen met specialisten :

Frédéric Cruz (geoloog GATE) werd geraadpleegd ivm de interpretatie van de aangetroffen pakketten en horizonten. Hij ondersteunde de visie zoals ontwikkeld op het terrein. Verder gaf hij ook een inschatting hoe diep de bodem in beide putten werd afgegraven. Meer details : zie archeologienota hoofdstuk 2.2.

6) Externe condities die het werk beïnvloed hebben :

Nvt.

7) Aanwezig personeel en rol :

Joris Sergant : erkend archeoloog – assistent-aardkundige

Joachim Rozek : assistent-archeoloog

Rol: begeleiden van het graven van de profielputten, opkuisen van de profielwanden, registratie en beschrijving van de profielwanden

8) Geraadpleegde specialisten :

Frédéric Cruz (GATE) (cf. supra).